

TULIN MIELESTÄNI PAREMPANA AMMATTILAI- SENA TAKAISIN SUOMEEN

Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu osana sosionomin
ammattillista kasvua

Eeva Hietikko ja
Johanna Rantala
Opinnäytetyö, Syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) +
kirkon nuorisotyönohjaajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hietikko, Eeva & Rantala, Johanna. Tulin mielestäni parempana ammattilaisena takaisin Suomeen - Kansainvälinen harjoittelu osana sosionomin ammatillista kasvua. Diakonia-ammattikorkeakoulu syksy 2014, 56 s. 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK)
+ kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö käsittelee kansainvälisen harjoittelun merkitystä sosionomiopiskelijoiden ammatilliselle kasvuille. Tavoitteena oli selvittää miten juuri Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu tukee opiskelijoiden ammatillisuutta. Opinnäytteen aihe on lähtöisin Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälisten asioiden palveluiden toiveesta.

Tutkimus on laadullinen ja aineiston keräämisessä käytettiin sähköistä kyselylomaketta. Kyselyn avulla pyrittiin selvittämään, miten jo valmistuneet opiskelijat kokivat kansainvälisen harjoittelun vaikuttaneen heidän ammatillisuuteensa, miten harjoittelu vaikutti heidän arvoihinsa ja uskontojen kohtaamiseen sekä miten kansainvälisen harjoittelun merkitys nähtiin omassa työssä. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan koulusta saadun ohjauksen laatua ja määrää. Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan kuusitoista Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistunutta opiskelijaa, jotka olivat suorittaneet kansainvälisen harjoittelun. Aineistoa analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Kansainvälinen harjoittelu nähtiin tärkeänä ammatillisuuden kannalta ja harjoittelun tuomia valmiuksia voitiin hyödyntää nykyisessä työssä. Kansainvälisen harjoittelun koettiin avartavan maailmankuvaa ja vahvistavan omia arvoja. Vaikka opiskelijat kuvasivat monia ohjauksen ja tuen muotoja, joita heille oli tarjottu ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja sen jälkeen, suuri osa opiskelijoista olisi toivonut vieläkin enemmän ohjausta.

Asiasanat: kansainvälisyys, ammatillisuus, ammatillinen kehitys, kvalitatiivinen tutkimus, harjoittelijavaihto.

ABSTRACT

Hietikko, Eeva & Rantala, Johanna. I was a better professional when I came back to Finland -international exchange as a part of the professional growth of a bachelor of social services. 56 p., 1 appendice. Language: Finnish. Järvenpää, autumn 2014. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis addresses international exchange's significance on the professional growth of students of social services. The aim of this study was to clarify how the international exchange program in Diaconia University of Applied Sciences supports its students' professionalism. The topic for this thesis has been brought up by the Diaconia University of Applied Sciences' international affairs office.

The study is qualitative and the material has been gathered via an electric questionnaire. The purpose of the survey was to determine how the exchange period has influenced the students' values and abilities to encounter other religions and how significant the students evaluated international experience to be in their actual work. The participants were also asked to evaluate the support they received from school during their exchange period. A total of 16 Diaconia University of Applied Sciences graduates who had taken part in international exchange answered the survey.

The international exchange was seen as important for professionalism and the abilities it gave were applicable in the students' current work. The international exchange was considered to broaden the students' worldview and to strengthen their own values. Although students described many supportive actions they received before, during and after their exchange period most of the students would have hoped to have even more support from school.

Key words: Internationality, professionalism, professional growth, qualitative study, placement.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 AMMATTIKORKEAKOULUN TOIMINTA	8
2.1 Sosiaalialan opinnot ammattikorkeakoulussa	8
2.2 Kansainvälisyys ja kansainvälinen toiminta ammattikorkeakoulussa	9
3 AMMATILLISUUS JA SEN KEHITTYMINEN	12
3.1 Sosionomin ammatillisuus	12
3.2 Kansainvälinen osaaminen	14
3.3 Ammatillinen kasvu	16
4 KANSAINVÄLISYYS SOSIAALIALALLA	18
5 KANSAINVÄLISYYS KIRKON TYÖSSÄ	21
5.1 Kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden merkitys kirkolle	21
5.2 Kansainvälisyyden muodot kirkossa	22
6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	24
6.1 Kansainvälisyys korkeakouluissa	24
6.2 Kansainvälisyys osana ammatillista kehittymistä ja työllistymistä	25
6.3 Aikaisemmat oppinäytetyöt	27
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	29
7.2 Aineiston kerääminen ja analysointi	29
8 AMMATILLISUUDEN KEHITTYMINEN KANSAINVÄLISESSÄ HARJOITTELUSSA	34
8.1 Kansainvälisen harjoittelun vaikutus ammatilliseen kasvuun	34
8.2 Kansainvälisen harjoittelun vaikutus arvoihin	36
8.3 Kansainvälisen harjoittelun vaikutus asenteisiin eri uskontoja kohtaan ...	37
8.4 Kansainvälisen kokemuksen tärkeys ja hyödyntäminen työssä	38
8.5 Kansainvälisessä harjoittelussa saatu ohjaus	39
9 POHDINTA	43
9.1 Tutkimuksen luotettavuus	43
9.2 Johtopäätökset	44
9.3 Toiminnan kehittämisehdotukset	46
9.4 Oman työn reflektointi	49

LÄHTEET	51
LIITE 1. Kyselylomake	56

1 JOHDANTO

Suomi on kansainvälistynyt ja monikulttuuristunut voimakkaasti viime vuosien aikana (Garam 2005, 5). Kansainvälisen liikkuvuuden myötä muista kansallisuuksista on tullut osa jokapäiväistä elämää ympäri Suomea. Olemme tulleet yhä tietoisemmiksi siitä, ettei meidän tapamme nähdä maailmaa ole ainoa oikea tapa. Monikulttuurisuus voidaan nähdä tilanteesta riippuen haasteena tai jopa ongelmana tai vaihtoehtoisesti rikkautena ja mahdollisuutena. (Virkama 2010, 49.)

Voidaan ajatella, että nykyään jokainen tarvitsee monikulttuurista osaamista. Jopa paikalliset yhteisöt ovat monikulttuuristuneet. Ihmiset eivät ole sidoksissa henkisesti eivätkä fyysisesti vain yhteen ympäristöön. Vaikka ei lähtisikään koskaan rajojen ulkopuolelle, tiedotusvälineiden kautta saadaan vaikutteita myös ulkopuolelta. (Virkama 2010, 49.) Kansainvälistyminen tuo ihmisten väliseen kanssakäymiseen uudenlaisia haasteita. Tarvitaan niin kielellisiä kuin kulttuuriakin toimintavalmiuksia. (Pitkänen 2011, 9.) Työelämässä ja korkeakouluissa kansainvälisyys näyttäytyy jo monella tavalla. Koulutuksessa kansainvälistyminen näkyy opiskelija- ja harjoittelijavaihdon lisääntymisenä sekä kampusten monikulttuuristumisena. (Garam 2005, 5.)

Lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön ja opiskelijaliikkuvuuden tavoitteena on edistää koulutuksen laatua ja tukea samalla kulttuurien välisen ymmärryksen syntymistä. (Garam 2005, 5). Diakonia-ammattikorkeakoulu kouluttaa kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen sosiaalialan ammattilaisia. Diakonia ammattikorkeakoulu tarjoaa mahdollisuuden kansainväliseen opiskeluun, mikä tarkoittaa opiskelua tai harjoittelua ulkomaisessa yhteistyökorkeakoulussa tai organisaatiossa. Kansainvälinen harjoittelu ja opiskelu on myös mahdollista yhdistää. (Diakonia-ammattikorkeakoulun arvot ja strategia i.a.). Kansainvälisen opiskelun tavoitteena on opiskelijan ammatillisen ja persoonallisen kasvun tukeminen, monikulttuurisessa toimintaympäristössä tarvittavien valmiuksien lisääminen sekä työllistymismahdollisuuksien monipuolistaminen. Tavoitteena on myös ammattietiikkaan liittyvien arvojen, kuten suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden, sy-

ventäminen sekä oman koulutusohjelman toimintamallien ja kulttuurisidonnaisuuden ymmärtäminen. (Diakonia-ammattikorkeakoulun harjoittelu i.a.)

Opinnäytetyössämme tutkimme, miten Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu tukee sosionomien ammatillista kasvua. Tavoitteena on myös selvittää, miten kansainvälinen harjoittelu on vaikuttanut opiskelijoiden arvoihin ja eri uskontojen kohtaamiseen. Tutkimusta teemme yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälisten asioiden palveluiden kanssa. Aihe on lähtöisin kansainvälisten asioiden palveluiden tarpeesta selvittää, miten juuri Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu tukee opiskelijoiden ammatillisuutta. Kansainvälisten asioiden palvelut toivoivat, että käsitteisimme opinnäytetyössä myös kansainvälisessä vaihdossa olleiden opiskelijoiden saamaa ohjausta.

Meidän kiinnostuksemme aiheeseen syntyi omasta kokemuksestamme kansainvälisestä harjoittelusta. Teimme molemmat harjoittelumme Swazimaassa, mutta eri puolilla maata ja kokemuksemme tuosta ajasta ovat hyvin erilaiset. Kokemuksen myötä heräsi kysymys siitä, miten kansainvälinen harjoittelu tukee ammatillista kasvua. Mietimme minkälaista osaamista ja minkälaisia valmiuksia sitä kautta olemme saaneet. Haluamme selkeyttää sitä minkälaista ammatillista osaamista juuri ulkomailla suoritettu harjoittelu tuottaa. Koemme myös kansainvälisen harjoittelun kokemuksen reflektoinnin hyvin tärkeäksi ammatillisuuden kannalta. Tavoittelemme kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuutta, joten olemme työssämme nostaneet esille myös kirkon kansainvälisen toiminnan.

Jatkossa käytämme muutamia lyhenteitä, jotka helpottavat tekstin lukemista. Diakonia-ammattikorkeakoulusta käytetään lyhennettä Diak ja Kansainvälisten asioiden palveluista käytetään lyhennettä kv. palvelut.

2 AMMATTIKORKEAKOULUN TOIMINTA

Tässä luvussa käsittelemme sosiaalialan opintoja sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun tavoitteita. Käsittelemme myös kansainvälisyyden merkitystä ja näkyvyyttä ammattikorkeakoulujen toiminnassa. Kansainvälisen harjoittelun tarkoitus on nostettu erikseen esille.

2.1 Sosiaalialan opinnot ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoululain mukaan korkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuvaa korkeakouluopetusta. Korkeakoulun tehtävä on myös tukea yksilön ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun toiminnan tulee olla ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä aluekehitystä ja työelämää tukevaa. Koulujen tulee myös edistää elinikäistä oppimista. (Ammattikorkeakoululaki 2003.) Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja sen kesto 3,5 vuotta. Opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopinnot, vapaasti valittavia opintoja, opinnäytetyö sekä harjoitteluja. (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007, 22.)

Sosiaalialan opintojen yleisenä tavoitteena on antaa hyvät valmiudet asiantuntijatehtävissä toimimista varten. Opinnoilla pyritään takaamaan myös valmiudet alan kehittymisen seuraamiseen ja ammattitaidon kehittämiseen. Opiskelijalle annetaan myös mahdollisuus hankkia riittävät kieli- ja viestintätaidot sekä tietoa alan kansainvälisestä toiminnasta. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2005, 15-17.)

Diakin toiminta-ajatuksena on kouluttaa eettisesti vastuullisia, työelämää kehittäviä ja kutsumustietoisia asiantuntijoita kirkkoon ja yhteiskuntaan. Diak kehittää jatkuvasti oppimisympäristöään, jotta se edistäisi paremmin opiskelijan laaja-alaista osaamista. Tähän sisältyy persoonallinen ja ammatillinen kasvu sekä kansainvälisyys ja kansalaisaktiivisuus. Toimintaa ohjaavat kristillinen lähimmäisen rakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus sekä avoin vuorovaikutus.

Diak pyrkii myös laadukkaaseen ja tulokselliseen toimintaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulun arvot ja strategia i.a.)

Harjoittelut ovat hyvin oleellinen osa ammattikorkeakouluopintoja. Harjoittelu on ohjattua ja tavoitteellista, ammattitaitoa edistävää opiskelua. Sen tavoitteena on perehdyttää opiskelija erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin. (Diakonia-ammattikorkeakoulun harjoittelu i.a.) Harjoittelussa painotetaan muun muassa tietojen ja taitojen kartuttamista, työkentän kokonaisuuden hahmottamista ja valmiuksien ja ongelmanratkaisutaitojen kehittämistä. Tavoitteena on myös perehtyä työn sosiaaliseen ympäristöön sekä oppia käytännön työskentelytapoja. Kansainvälisessä harjoittelussa on lisäksi muita tavoitteita, kuten perehtyminen vieraisiin kulttuureihin sekä suvaitsevaisuuden, kielitaidon ja kommunikaatiotaitojen kehittyminen. (Nyström 2004, 4.)

2.2 Kansainvälisyys ja kansainvälinen toiminta ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulujen kansainvälistymisstrategian mukaan korkeakoulujen kansainvälistyminen on tärkeää, koska omat voimavaramme ovat rajalliset ja merkittävä osa tarvittavasta tiedosta tuotetaan ulkomailla. Kansainvälinen yhteistyö on myös keino parantaa laatua, poistaa päällekkäisiä toimintoja sekä koota kotimaisia ja ulkomaisia voimavaroja yhteisiin hankkeisiin. Kansainvälistyminen nähdään tärkeänä, koska korkeakouluilla on keskeinen rooli talouden ja yhteiskuntaelämän kansainvälistäjänä. Korkeakoulut vetävät puoleensa ulkomaista korkeasti koulutettua työvoimaa sekä ulkomaisia investointeja. Korkeakoulujen kansainvälisellä verkostoitumisella vahvistetaan toimialueen kehityspotentiaalia, yleistä osaamisen tasoa, resurssipohjaa, kilpailu- ja innovaatiokykyä sekä alueen elinkeinoelämän monipuolistumista. Myös suomalaisen kulttuurin vaaliminen ja edistäminen osana maailman kulttuurien moninaisuutta on osa koulutuslaitosten tehtävää. (Ammattikorkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009, 15.)

Kansainvälisellä liikkuvuudella tarkoitetaan fyysistä liikkumista opiskelu- tai työskentelytarkoituksessa Suomen rajojen yli. (Garam 2013, 3). Kansainvälinen

liikkuvuus antaa mahdollisuuden työskennellä oman alan huippujen kanssa, päästä osalliseksi heidän opetuksestaan sekä perehtyä uusiin tutkimusmenetelmiin ja ideoihin. Ulkomailta tulee uutta osaamista ja uusia vaikutteita korkeakoulujen toimintaan. Ulkomailla tapahtuva opiskelu taas parantaa kielitaitoa ja työmarkkina-asemaa sekä lisää kulttuurien ja yhteiskuntien keskinäistä ymmärrystä. Monimuotoiseen kansainväliseen verkostoitumiseen liittyy paljon hiljaista tietoa, joka on kehityksen sekä yhteiskuntien uusiutumisen kannalta hyvin tärkeää. Kansainvälistyminen edistää yksilön henkistä kasvua ja maailmanlaajuisen vastuun ymmärtämistä. Kansainvälinen yhteistyö on hyvin tärkeää myös silloin, kun pyritään ratkaisemaan maailmanlaajuisia ongelmia. Koulutuksen globalisoitumiseen kansainvälistymiseen osallistuminen ja siihen vaikuttaminen on Suomen taloudellisten ja kulttuuristen etujen mukaista. (Ammattikorkeakoulujen Kansainvälistymisstrategia 2009, 16.).

Diakissa kansainvälistä toimintaa toteutetaan yhteistyössä monien kansainvälisten kumppaneiden kanssa ympäri maailmaa. Diakin kansainvälisten asioiden strategia perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön laatimaan Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiaan vuosille 2009–2015 sekä Suomen kehityspolitiikkaan ja Euroopan unionin politiikkalinjauksiin. (Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen toiminta i.a.)

Kansainvälistymisstrategian tavoitteena on luoda Suomeen kansainvälisesti vahva ja vetovoimainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö, joka edistää yhteiskunnan kykyä toimia kansainvälisessä ympäristössä, tukee monikulttuurisen yhteiskunnan tasapainoista kehitystä sekä kantaa vastuuta maailmanlaajuisien ongelmien ratkaisemisesta. (Ammattikorkeakoulujen Kansainvälistymisstrategia 2009, 10). Kansainväliseen toimintaan sisältyy Diakissa opiskelijoiden, opettajien sekä hallintohenkilöstön liikkuvuustoimintaa, tutkimus- ja kehittämishankkeita sekä osallistumista kansainvälisiin verkostoihin. (Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen toiminta i.a.)

Interkulttuurinen osaaminen eli kyky työskennellä eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa on sosiaalialan työntekijälle tärkeää monikulttuuristuvassa Suomessa (Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kansainvälisyys i.a.). Diakilla on laaja ja

eri koulutusohjelmiin soveltuva vaihtokohdeverkosto, joka tarjoaa mahdollisuuden mennä harjoitteluun niin lähialueille kuin kaukokohteisiin. Harjoittelun pituus voi vaihdella kolmesta kahteentoista kuukauteen riippuen vaihtokohteesta ja opiskelijan opiskelupolusta. (Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu i.a.)

Diakin vuonna 2010 hyväksymän opetussuunnitelman mukaan Diakissa on mahdollista lähteä ulkomaille harjoitteluun Moninaisuus ja monikulttuurisuus -opintojakson aikana. Moninaisuus ja monikulttuurisuus -harjoittelussa tavoitteena on oppia kohtaamaan omia ja yhteiskunnassa vallitsevia moninaisuuteen liittyviä arvoja ja asenteita sekä oppia kohtaamaan myös eri kulttuureista, vähemmistöistä ja uskonnoista tulevia ihmisiä. Harjoittelun jälkeen tulisi osata analysoida vähemmistöjen asemaa ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja sen edistämistä. Harjoittelun tarkoituksena on osata soveltaa ja kehittää ammatillisuuttaan monikulttuurisessa ympäristössä. Opiskelijan tulee arvioida myös ammatillisen kasvun vaiheita ja osata esittää monikulttuurisen ympäristön kehittämishaasteita. (Diakonia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma 2010.)

Kansainvälisen opiskelun tavoitteet on määritelty erikseen. Tavoitteena on opiskelijan ammatillisen ja persoonallisen kasvun tukeminen, monikulttuurisessa toimintaympäristössä tarvittavien valmiuksien lisääminen sekä työllistymismahdollisuuksien monipuolistaminen. Lisäksi ammattietiikkaan liittyvien arvojen, kuten suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden, syventäminen nähdään hyvin tärkeänä. Oman koulutusohjelman toimintamallien ja kulttuurisidonnaisuuden ymmärtäminen on myös olennaista. (Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu i.a.)

3 AMMATILLISUUS JA SEN KEHITTYMINEN

Tässä luvussa käsittelemme sosionomin ammatillisuutta sekä asiantuntijuutta ja niiden kehittymistä. Käsittelemme sosiaalialan kompetensseja, jotka antavat kuvan siitä, millaista osaamista vaaditaan erityisesti sosiaalialan työkentällä. Olemme nostaneet erikseen esille kansainvälisen osaamisen ja siihen sisältyvät ulottuvuudet, jotka on hyvä tunnistaa kulttuurien välisessä kohtaamisessa.

3.1 Sosionomin ammatillisuus

Ammatillisuudella tarkoitetaan sitä, että työntekijä osaa käyttää koulutuksessa oppimaansa teoretietoa käytännössä. Ammatillinen työntekijä pystyy osallistumaan yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun sekä vaikuttamaan päätöksentekoon. Kyse on ammattikunnan normien ja etiikan sisäistämisestä (Kolkka ym. 2009, 114).

Arvojen tiedostaminen ja eettinen pohdinta ovat työn ydintä. Arvot kertovat siitä keitä me olemme, miksi haluamme tulla, miten suhtaudumme toisiin ja ennen kaikkea mikä antaa tarkoituksen elämällemme (Lindh & Korhonen 2010, 138). Arvot vaikuttavat toiminnan sisältöihin, valintoihin ja ammatillisiin käytäntöihin. Arvoja pidetään ennen kaikkea oletuksina siitä, mikä on toivottavaa tai hyvää. Kyse ei ole siitä, millainen maailma on vaan millainen sen pitäisi olla. (Raunio 2009, 82–83.) Arvoja pidetään ideaaleina inhimillisen elämän toteuttamiseksi. Normeissa on kyse säännöistä, velvollisuuksista ja siitä, millainen toiminta on pakollista ja välttämätöntä. Arvoilla viitataan päämäärään, kun taas normit koskevat menettelytapoja. (Niemelä 2011, 15.)

Sosiaalialalla yksi keskeisimmistä arvoista on jokaisen yhtäläinen ihmisarvo. Jokaista tulee kunnioittaa riippumatta esimerkiksi rodusta tai uskonnosta. Sosiaalialalla joudutaan työskentelemään eri kulttuureista tulevien ihmisten parissa. Asiakkaina on yhä enemmän ihmisiä, joiden taustat sekä kulttuuri ja kulttuuriin liittyvät arvot, normit, tavat sekä tottumukset eivät ole yhteneviä suomalaisen kulttuurin kanssa. Sosiaalialan työntekijän tulee siis tuntea kulttuuritaustoja,

ymmärtää niitä ja ottaa ne huomioon käytännön toiminnassa. Näin työntekijä osoittaa kunnioitusta sekä edesauttaa työn onnistumista. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2011, 128–130.)

Osaksi ammatillisuutta liittyy lisäksi ammatti-identiteetti. Ammatillinen identiteetti on elämänhistoriaan perustuvaa käsitystä omasta itsestään suhteessa työhön ja ammattiin. Siihen sisältyy se, mitä ihminen pitää tärkeänä ja mihin hän tuntee samaistuvansa ja kuuluvansa. Kyse on myös siitä, mihin arvoihin ja eettisiin ulottuvuuksiin ihminen työssään ja ammatissaan sitoutuu. (Eteläpelto & Vähsäntanen 2006, 26.)

Ammatti-identiteetin kehittyessä omaksutaan alaan liittyvät tiedot, taidot, arvot ja normit sekä ammatin ulkoiset tunnusmerkit. (Mäntylä 2007, 92–93.) Tärkeänä osana on tuntea oma vastuu mutta myös omat voimavarat ja rajoitukset. Henkilö, jolla on selkeä ammatti-identiteetti, arvostaa ammattiaan sekä on motivoitunut tekemään työtään ja toimimaan ammattinsa edustajana. Ihmistyötä tehdessä oma minuus ja tunteet ovat vahvasti mukana, joten ammatillinen uusiutuminen ja kasvu ovat työssä tärkeitä. (Kolkka ym. 2009, 114–115.)

Asiantuntijalla on ennen kaikkea alaansa liittyvät tiedot ja taidot, joiden avulla hän kykenee tekemään erilaisia ratkaisuja. Häneltä vaaditaan kuitenkin myös tutkivaa työtettä. Työtapojaan ja ympäristöään on arvioitava jatkuvasti ja uusia ratkaisuja on etsittävä. Asiantuntijan tulee osata tarjota perusteltavia toimintavaihtoehtoja. Sosiaalialalla vaaditaan myös yhteistyötaitoja ja verkostoitumista muiden kanssa. Yhteistyölle olennaista on omien tietojen, taitojen ja tunteiden tunnistaminen ja myös toisten tietojen, taitojen ja tunteiden kunnioittaminen. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2005, 15-17.)

Sosiaalialalla vaaditaan monenlaista osaamista. Sosionomilta vaaditaan tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden edistämistä ja eettistä reflektointia. Sosionomin tulee tiedostaa myös oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkitys asiakastyöhön. Työssä tulee osata tukea ja ohjata erilaisia asiakasryhmiä. Työssä vaaditaan myös palvelujärjestelmien tuntemista ja niiden soveltamista, tuottamista ja kehittämistä. Lisäksi vaaditaan ennaltaehkäisevää työtettä. Toiminnan

arviointi ja kehittäminen nähdään myös hyvin tärkeänä. Pitää pystyä arvioimaan niin alueellisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla epätasa-arvoa tuottavia rakenteita. Lisäksi pitää osata käyttää erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen sekä viestinnän keinoja. Reflektiivistä, tutkivaa ja kehittävää työtettä pidetään myös tärkeänä. Tutkimuksellista osaamista tulee soveltaa käytäntöön ja näin tuottaa uutta tietoa. Työssä vaaditaan myös kehittämishankkeiden suunnittelua, toteutusta, arviointia ja raportointia. Johtamisosaaminen nähdään lisäksi yhtenä osaamisalueena. (Sosiaalialan ydinosaamiskuvaukset 2010.)

Yhteiskunnan ja työelämän muutoksen myötä myös asiantuntijuus muuttuu jatkuvasti. Ammatillisen pätevyyden lisäksi työssä vaaditaan monenlaista muutakin osaamista, kuten sosiaalisia valmiuksia, uuden oppimisen taitoa, sopeutumistaitoa sekä epävarmuuden sietokykyä. Ominaisia piirteitä asiantuntijalle on tilanneherkkyys, joustavuus, taito ennakoida tulevaisuutta ja valmius sopeutua erilaisiin ympäristöihin. (Nyström 2004, 6.) Sosionomi tulisi osata koota asiakkaan tarpeisiin sopivia palveluita ja tukea asiakasta eri elämänvaiheissa sekä ymmärtää yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta. (Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty i.a. 5.)

3.2 Kansainvälinen osaaminen

Kansainvälinen osaaminen nähdään hyvin tärkeänä tämän päivän työelämässä ja kuuluu osaksi ammatillista osaamista ja asiantuntijuutta (Nyström 2004, 14; Virkama 2010, 50). Keskeistä on ihmisten tasa-arvoisuus, mutta myös ajatus moniarvoisuudesta ja ihmisten erilaisuudesta. Kyse on siitä, että ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti, mutta huomioidaan myös ihmisten erilaiset tarpeet ja ainutlaatuiset ominaisuudet. (Raunio ym. 2011, 31; Virkama 2010, 45–46.) Kansainvälisyyden vahvistaessa asemaansa osana organisaatioiden toimintaa tarvitaan myös kansainvälistä valmiutta osana asiantuntijuutta. (Nyström 2004, 3.)

Kansainväliseen osaamiseen kuuluu muun muassa oman kulttuurisuuden tiedostaminen sekä toisen kulttuurin tunteminen. Myös persoonalliset tekijät, kuten asenteet, kyvyt ja taidot, ovat osa kansainvälistä osaamista. Oman kulttuurisuu-

den tiedostaminen on lähtökohta omien taitojen kehittämiseksi, kulttuuriselle oppimiselle sekä tehokkaalle kansainväliselle toiminnalle. Harjoittelu kansainvälisessä ympäristössä on tapa hankkia tätä kansainvälistä osaamista. (Nyström 2004, 14.)

Kulttuurienvälinen osaaminen pitää sisällään valmiudet, joita tarvitaan luontevissa kulttuurien välisissä vuorovaikutustilanteissa. Valmiudet muodostuvat asenteista, tietoisuudesta, taidoista ja toiminnasta. Asenteet nähdään pätevyyden lähtökohtana ja edellytyksenä tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen pyrkivälle toiminnalle. Asenteet ovat osaksi tiedostamattomia, minkä takia niihin vaikuttaminen on hankalaa. Tärkeää olisi tunnistaa omat asenteet ja oletukset, tiedostaa omat taustat ja tuntee toisen kulttuuri. Taidot sisältävät kyvyn arvioida kriittisesti omaa ja toisten toimintaa. Niihin kuuluu kyky asettua toisen asemaan ja tuntee myötätuntoisuutta, kyky sopeutua muuttuneisiin olosuhteisiin sekä vuorovaikutustaitojen hallintaa. (Jokikokko 2002, 87–89.)

Kun kulttuurienväliset tiedot ja taidot sekä oikeudenmukaisuuteen pyrkivä asenne on saavutettu, voidaan rohkeasti toimia niiden mukaisesti epäoikeudenmukaisuutta ja kaikenlaista syrjintää vastaan. Erilaiset valmiudet ovat hyvin voimakkaasti kytkeytyneet toisiinsa ja kehittyvät rinnakkain. Kulttuurien välinen pätevyys edellyttää kaikkien valmiuksien huomioimista. (Jokikokko 2002, 87–89.)

Kulttuurienvälinen viestintä on olennaista puhuttaessa kansainvälisestä osaamisesta. Kommunikaatiossa on ennen kaikkea kyse yhteistyöstä. Tulee muistaa, että molemmilla osapuolilla on vastuu kommunikaation onnistumisella. Siihen vaikuttavat esimerkiksi keskustelukumppanin valmiudet: motivaatio, tunteet ja kielitaito. On siis tärkeää kiinnittää huomiota vuorovaikutuksen kokonaisuuteen. Kulttuurienväliset taidot ovat yhtä aikaa sekä kognitiivisia että emotionaalisia, ja niihin vaikuttavat myös erilaiset tilannetekijät. Kulttuurienväliseen kommunikaatioon ei riitä pelkkä kielen hallinta. Vaaditaan myös kykyä tiedostaa, analysoida ja käyttäytyä kulttuurien edellyttämällä tavalla. Keskeistä on arvostaa moninaisuutta ja pyrkiä eettiseen käyttäytymiseen. (Dervin & Keihäs 2013, 122–123.)

Kulttuurienvälinen osaaminen on avointa ja joustavaa suhtautumista erilaisuuteen. Se on halua oppia ymmärtämään toista. Omien lähtökohtien kriittinen tarkastelu on myös hyvin tärkeää. Ennen kuin oppii ymmärtämään muita, pitää tuntea itsensä, esimerkiksi tiedostaa omat ennakkoluulot. Tulisi ennen kaikkea kohdata ihminen ilman lukkoon lyötyä ennakkokäsitystä hänen kulttuuristaan sekä omasta kulttuurista (Dervin & Keihäs 2013, 120).

Vierasta kulttuuria ei opi tuntemaan vain kirjoja lukemalla, vaan se vaatii oikeita kohtaamisia toisesta kulttuurista tulevien ihmisten kanssa (Silfverhuth 2005, 155). Valmiita vastauksia onnistuneeseen kulttuurienväliseen kohtaamiseen ei kuitenkaan ole ja taitojen kehittäminen on jokapäiväistä harjoittelua. (Dervin & Keihäs 2013, 123.)

3.3 Ammatillinen kasvu

Ammatillista kasvua vaaditaan jatkuvasti muuttuvassa työelämässä. Kasvu alkaa jo ammatinvalintavaiheessa ja se jatkuu ja syventyy koko koulutuksen ajan sekä edelleen työelämässä. Ammatillinen kasvu tapahtuu yhdessä ihmisenä kasvamisen kanssa. Ammatillinen kasvu sisältää ammatillisen minäkäsityksen kehittymistä, omien asenteiden muuttumista sekä kriittisen arviointitaidon ja alan ammattitaidon kehittymistä. Se on sisäistä kasvua, jonka tulisi antaa valmiudet jatkuvaa asiantuntijuuden kehittymistä varten. (Kolkka ym. 2009, 114–115; Mäntylä 2007, 93.)

Asiantuntijuus kehittyy oppilaitoksen ja työelämän yhteistyön avulla. Esimerkiksi mentorointi nähdään ammatillista kasvua edistävänä ja tukevana toimintana (Kolkka ym. 2009, 116). Oppimiseen ja kehittymiseen sisältyy neljä oppimisen ulottuvuutta, joita ovat merkityksellisyys itselle ja yhteisölle, kontekstuaalisuus, yhteisöllisyys sekä juonellisuus. Merkityksellisyys perustuu omiin kokemuksiin, käsityksiin ja tavoitteisiin opittavasta asiasta. Kyse on oppimisen merkityksestä itselle, mikä ilmenee aktiivisuutena, oman toiminnan analysoimisena, uuden tiedon mukautumisesta vanhaan ja tavoitteellisuutena sekä vuorovaikutteisuu- tena. Kontekstuaalisuudessa on kyse opittavan asian yhdistämisestä käytän-

töön. Kontekstuaalisuuden kehittymistä edesauttaa se, että oppija osallistuu käytännön toimintaan. Opittavan asian juonellisuuden eli asiakokonaisuuden hahmottaminen auttaa oppimista. Muistamisen lisäksi tulee myös ymmärtää oppimaansa. Yhdessä oppiminen nähdään myös hyvin oleellisena osana asiantuntijuuden kehittymistä (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2005, 32–45.)

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on tukea opiskelijoiden ammatillista kasvua. Ammatillisuuden kehittyminen voidaan nähdä tietynlaisena prosessina, joka jatkuu koko korkeakouluopintojen ajan. Opintojen aikana omaksutaan ammattiin kuluvaan käsitteistöä sekä erilaisia työskentelytapoja ja käytäntöjä. Ammatilliselle kasvulle nähdään eduksi yhteys työelämään. Harjoittelujen tulee ennen kaikkea olla tavoitteellisia sekä linkittyä muihin opintoihin. Näiden harjoittelujen kautta opiskelija saa uutta näkökulmaa oppimaansa ja tämä on ammatillisuuden kehittymisen kannalta hyvin oleellista. Kehitystä tapahtuu opintojen aikana jatkuvasti kohti itsenäisempää työskentelyä ja vaativampia työtehtäviä. (Mäntylä 2007, 92–95.)

Sosionomilta vaaditaan jatkuvaa valmiutta kyseenalaistaa toimintaansa ja oppia kokemuksestaan. Se on kykyä tarkastella sekä arvioida niin omaa ajatteluaan, ennakko-oletuksiaan kuin myös toimintansa lähtökohtia. (Kolka ym. 2009, 19). Reflektiivisyys on itsekriittistä tutkimuksellista suhdetta omaan työhön. Reflektiivisyys voidaan ymmärtää oman minän ja ympäröivän todellisuuden suhteita pohtivaksi identiteettityöksi. Se auttaa näkemään yhteyksiä oman minän ja laajemman sosiaalisen, kulttuurisen sekä rakenteellisen ympäristön välillä. Taitava ammattilainen kyseenalaistaa jatkuvasti oman toimintansa lähtökohtia. Reflektiivisyyttä vaaditaan sosiaalityössä, koska työntekijä joutuu työssään kohtaamaan muutoksia, monimutkaisia tilanteita ja epävarmuutta. (Raunio 2009, 156–159.)

4 KANSAINVÄLISYYS SOSIAALIALALLA

Tässä luvussa käsittelemme kansainvälisyyden haasteita ja mahdollisuuksia sosiaalialalla. Luvussa käsittelemme sitä miten sosiaalityö näyttäytyy kansainvälisesti, mitä tarkoitetaan transnationaalisuudella ja miten kansainvälistä sosiaalityötä edistetään. Sosiaalityöllä tarkoitetaan tässä yleisesti sosiaalialalla tehtävää työtä, eikä se rajoitu pelkästään sosiaalityöntekijöiden tekemään työhön.

Nykyään ihmiset liikkuvat ja muuttavat maasta toiseen yhä enemmän. Monimuotoisuus niin kansallisella, kulttuurillisella kuin myös etnisellä tasolla on lisääntynyt Suomessa viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana hyvin nopeasti. Suomeen on tullut maahanmuuttajia hyvin erilaisista olosuhteista ja yhteiskunnista. Kansallisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden lisääntyminen sekä maastamuuton luonteen muuttuminen eri puolilla maailmaa ovat merkkejä kansainvälistymisestä. (Sainola-Rodriguez 2011, 35.)

Transnationaalisuudella ymmärretään rajojen ylittäminen sen sijaan, että niitä varjeltaisiin ja erotettaisiin selkeästi oman maan ja vieraan maan kansalaiset. Transnationaalisuuden taustalla on kansainvälistyminen, jonka myötä ihmisten liikkuvuuskin on lisääntynyt. Ajatusten ja muiden vaikutteiden leviäminen ympäri maailmaa on nykypäivänä vahvasti läsnä. Arvellaan, että ajan myötä paikan käsite muuttuu, koska jo nyt melko selvätkin kulttuurien väliset erot hämärtyvät. (Sainola-Rodriguez 2009, 29–31) Rajojen ylittävän liikkuvuuden myötä ihmiset saattavat myös identifioitua samanaikaisesti useampaan kulttuuriin (Raunio ym. 2011, 29).

Ympäri maailmaa tehtävän sosiaalityön yhteinen tavoite on ihmisyyden vahvistaminen tukemalla ja auttamalla arjessa sekä sosiaalisten ongelmien vaikeuttamisissa elämäntilanteissa. (Globaali sosiaalityö 2002.) Joka puolella maailmaa käsitellään sosiaalialan kentällä nälän, köyhyyden, sairauden, vammaisuuden, kodittomuuden, ympäristön tuhoutumisen, epätasa-arvoisuuden, epäoikeudenmukaisuuden ja väkivallan vaikutuksia. Tästä syystä joka puolella maailmaa

sosiaalityön perustehtävät ovat samankaltaisia. (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 1-2.)

Kansainvälisen sosiaalityön määritelmän mukaan sosiaalityön tavoitteena on turvata kaikille ihmisille mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen, elämänsä rikastuttamiseen ja häiriöiden ehkäisemiseen. Sosiaalityön perustana ovat ihmisoi-keudet sekä yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus. Sosiaalityö toimii myös so-siaalisen yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi. (IFSW & IASSW 2000.)

Tänä päivänä kansainvälisyys on tärkeä osa jokaisen sosiaalityöntekijän arkea. Uusien tilanteiden ja sosiaalisten ongelmien takia sosiaalialalla työskentelevien on arvioitava uudelleen palveluja ja työskentelykäytäntöjä. Kaikkien sosiaalialan ammattilaisten tulee yhä enemmän huomioida useiden tilanteiden kansainväli-nen luonne. Sosiaalityön menetelmien ja sosiaalisten ongelmien sijoittaminen kansainväliseen kehykseen auttaa ymmärtämään, että maailmanlaajuisilla ky-symyksillä on merkitystä myös sosiaalityössä. (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 1-2.)

Kansainvälistyminen on tuonut sosiaalityölle sekä kansainvälisiä velvollisuuksia että mahdollisuuksia. Väestön liikkuminen on vaikuttanut sosiaalityöhön niin, että pätevä sosiaalityö vaatii yhä enemmän tietoa useammista maista ja kykyä selviytyä sosiaalisista ongelmista ja tilanteista, joita kansainvälisyys aiheuttaa. Yhä enemmän kamppaillaan samojen sosiaalisten ongelmien kanssa ympäri maailmaa, minkä takia kansainvälisen tiedon ja ammatillisen kehityksen jakami-nen on yhä tärkeämpää. On mahdollista, että uudenlaiset ongelmanratkaisu-mallit kehittyvät paikoissa, joita ei ole pidetty niin kehittyneinä. Yhden maan po-liittiset, taloudelliset ja sosiaaliset toimenpiteet vaikuttavat myös muiden maiden sosiaaliseen ja taloudelliseen hyvinvointiin sekä koko maailman hyvinvointiin. Näin ollen valtiollisia rajoja ylittäviä ongelmia ei pystytä ratkaisemaan ainoas-taan yhden maan tai ammattiryhmän toiminnalla. (Healy 2001, 2-3.)

Kansainvälistyminen johtaa haasteisiin niin sosiaalityön käytännössä kuin kou-lutuksessaakin. Sosiaalityö muuttuu jatkuvasti ja siihen vaikuttaa muun muassa vallalla oleva sosiaalinen ja historiallinen tilanne. Aina tulee huomioida konteks-

ti, jossa työtä tehdään. Eri kulttuureissa on myös erilaisia sosiaalisia tarpeita, jotka vaativat myös erilaista sosiaalityötä. Sosiaalityön teoriapohjaa ei voida näin ollen pitää yleispätevänä, vaan sitä tulee soveltaa ympäristön ja tilanteen mukaan. Tämä on tärkeää huomioida myös yhteiskunnissa, joissa työskennellään eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa. (Payne & Askeland 2008, 2.)

Sosiaalityöltä vaaditaan kansainvälisyyttä, jotta se olisi mahdollisimman tehokasta. Kansainvälistyminen vaikuttaa kaikkiin, niin sosiaalialalla työskenteleviin kuin heidän asiakkaisiinsakin. On tärkeää ymmärtää kansainvälistymisen merkitys, jotta kykenee toimimaan niin hyvin kuin mahdollista ammattia koskevien ongelmien ehkäisemiseksi. Mikäli ajattelemme, että sosiaalityön tarkoituksena on auttaa ja edistää hyvinvointia, ymmärrämme myös sosiaalityön merkityksen kansainvälisellä tasolla. (Healy 2012, 9.)

5 KANSAINVÄLISYYS KIRKON TYÖSSÄ

Kansainvälisyys on hyvin tärkeä osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimintaa. Merkittävä rooli on myös ekumeenisella työllä. Kirkko pyrkii monikulttuurisuuteen, eikä kyse ole vain siitä, että Suomesta lähdettäisiin ulkomaille vaan myös siitä, että ulkomailta tullaan Suomeen. (Silfverhuth 2005, 149–150). Tässä luvussa käsittelemme sitä, miten kansainvälisyys ja monikulttuurisuus näyttäytyvät kirkon työssä.

5.1 Kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden merkitys kirkolle

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus ovat osa kirkkoa ja yhä enemmän ollaan tekemisissä eri uskonnollisten ja kulttuuristen ympäristöjen kanssa. Kirkon luonteeseen kuuluu olla universaali ja kansainvälinen. Kirkko on levittäytynyt ympäri maailmaa, mutta kuulumme kuitenkin kaikki yhteen. (Silfverhuth 2005, 147–148.) Kristinuskolle on olennaista rajojen ylittäminen, sekä maantieteellisesti että ihmisten välillä. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvot i.a.)

Seurakunnan työn keskeisimpiä arvoja ovat vastuullisuus ja oikeudenmukaisuus. Tämä tarkoittaa jatkuvaa pyrkimystä pitää huolta lähimmäisistä ja erityisesti heikoista ja syrjäytyneistä kaikkialla maailmassa. Kirkon työ pitää sisällään rauhaan, ihmisoikeuksiin ja ympäristöön liittyvät asiat. Olennaisena osana ovat myös kehityskysymykset ja maailmanlaajuinen oikeudenmukaisuus. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvot i.a.)

Monikulttuurisuuden myötä joudumme tarkastelemaan kulttuuriamme ja uskomme eri tavalla. Voimme saada ajatteluumme jopa uusia näkökulmia. Kansainvälisen vastuun, lähetystyön, kirkkojen välisen yhteistyön sekä monikulttuurisuuskysymysten tulisi näkyä jo kirkon työntekijöiksi opiskelevien peruskoulutuksessa. (Silfverhuth 2005, 154–155.)

Monikulttuuristuminen on tärkeää kirkolle, jotta se muistuttaisi enemmän Kristuksen kirkkoa maailmassa ja näin sillä olisi enemmän resurssejakin käytettä-

vissään. Avoimempi seurakunta toimii myös paremmin yhteisönä jossa yksilön osallisuus on mahdollista. Monikulttuurisuus vaatii avoimuutta ja aitoa kiinnostuneisuutta. Pitää osata antaa tilaa eri tavalla ajatteleville ihmisille ja erilaisille kristillisen uskon ilmauksille. (Sakasti i.a.)

5.2 Kansainvälisyyden muodot kirkossa

Suomen evankelis-luterilainen kirkko toimii ympäri maailmaa. Lähetystyö on yksi merkittävimpiä kansainvälisen kanssakäymisen muotoja (Silfverhuth 2005, 148). Sen tärkeimpiä tavoitteita ovat viestin vieminen Jumalan rakkaudesta ja ihmisten kokonaisvaltainen auttaminen. Lähetystyöhön kuuluvat myös oikeudenmukaisuuden puolesta puhuminen ja resurssien jakaminen niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Kirkko myös tukee ja rakentaa köyhimpien maiden yhteiskuntia ja seurakuntia sekä on aktiivisesti mukana katastrofityössä eri puolilla maailmaa. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvot i.a.)

Lähetystyö ei rajoitu vain yhteen työmuotoon vaan on läsnä kaikessa seurakunnan toiminnassa. Kansainväliset kysymykset ja vastuu lähimmäisestä kuuluvat myös kirkon kasvatustyöhön. Globaalikasvatus on yksi keino vaikuttaa lasten ja nuorten asenteisiin ja motivaatioon toimia heikompien hyväksi. (Sakasti i.a.) Globaalikasvatuksen tarkoituksena on kannustaa ihmisiä aktiiviseen maailmankansalaisuuteen. Se lisää ymmärrystä siitä, miten jokainen on kytköksissä maailmanlaajuisiin kysymyksiin. Globaalikasvatuksella rohkaistaan myös maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen omalla toiminnalla ja valinnoilla. Siihen voidaan nähdä kuuluvan kasvatusta ihmisoikeuksista, tasa-arvosta, kehityksestä, kulttuurista, rauhasta ja turvallisuudesta sekä ympäristöstä. (Globaalikasvatus i.a.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko toimii yhteistyössä toisten kirkkojen, kristillisten yhteisöjen sekä ekumeenisten järjestöjen kanssa. Tätä kirkkojen välistä yhteistyötä kutsutaan ekumeniaksi. Opiskelu, työskentely tai harjoittelu ulkomailla antaa mahdollisuuden ekumeenisen tietämyksen laajentamiseen, teologisen tutkimuksen edistämiseen ja kielitaidon parantamiseen. (Sakasti i.a.)

Monikulttuuristumisen seurauksena myös uskontodialogi on tänä päivänä paljon läsnä (Suomen ekumeeninen neuvosto i.a.). Uskontodialogilla tarkoitetaan uskontojen välistä kohtaamista. Uskontodialogilla yritetään saada suurempi yhteisymmärrys uskontojen erilaisten käsitysten välillä sekä luoda yhteisiä toiminnan muotoja. Uskontojen kohtaamisessa avoimuus, kunnioitus ja luottamus ovat hyvin tärkeitä. Onnistuneessa uskontodialogissa keskeistä on myös omien sekä keskustelukumppanin lähtökohtien tunteminen ja tunnustaminen. (Uskontodialogi i.a.)

Tärkeä asia on kristittyjen ykseys, mutta niin että palveltaisiin kaikkien uskovien vuoropuhelua ja koko ihmiskunnan yhteyttä. Eri uskontojen yhteydenpito on erityisen tärkeää, jos pyritään avoimuuteen ja monimuotoisuuteen. Oman uskonnon tunteminen helpottaa eri uskontoihin kuuluvien kohtaamista. (Suomen ekumeeninen neuvosto i.a.)

Kirkon nuorisotyön arkeen kuuluu vahvasti kansainvälisyys. Maailman epäoikeudenmukaisuus ja erilaiset kriisit herättävät nuorison keskuudessa monesti kiinnostusta ja halua kantaa myös kansainvälistä vastuuta. Tämä haastaa kirkon nuorisotyötä etsimään uusia toimintatapoja, joiden avulla nuoret saadaan osalliseksi kansainvälisen vastuun kantamisesta. Useat nuoret ovatkin mukana lähetystyössä ja ekumeenisessa toiminnassa. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian tulisi olla luonteva osa myös nuorisotyötä. Esimerkiksi rippikouluissa on hyvä mahdollisuus tuoda esille kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyviä asioita. Kansainvälinen yhteistyö rikastuttaa kirkkoa ja sen nuorisotyötä. (Silfverhuth 2005.)

Kansainvälisyys on vahva osa myös diakoniatyötä. Diakoniatyöllä käsitetään ihmisten kokonaisvaltainen auttaminen. Kansainväliseen diakoniaan kuuluu lisäksi keskeisenä osana kehitysyhteistyö, katastrofi- ja pakolaisapu sekä kirkkojen välinen yhteistyö. Kyse on ennen kaikkea rajojen ylittävästä lähimmäisenrakkaudesta. Apua viedään sinne missä sitä tarvitaan uskonnollisesta, etnisestä tai poliittisesta taustasta riippumatta. (Kansainvälinen diakonia i.a.) Kehitysyhteistyöllä ja kansainvälisellä diakonialla voidaan parhaimmillaan edistää oikeudenmukaisuutta, rauhaa sekä tasa-arvoa (Silfverhuth 2005, 150).

6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

CIMO on kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisena itsenäisenä virastona. CIMO edistää suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä koulutuksen, työelämän ja kulttuurin alueilla sekä nuorison keskuudessa. CIMO esimerkiksi toteuttaa vaihto-, harjoittelu- ja apurahaohjelmia sekä toimii yhteistyössä muun muassa korkeakoulujen kanssa. (CIMO i.a.; Laki kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksista CIMOsta 2008.)

CIMO edistää toiminnallaan suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä ja on tehnyt aiheesta paljon tutkimuksia kehittääkseen kansainvälistä toimintaa. Tässä luvussa esittelemme CIMOn tekemiä aikaisempia tutkimuksia kansainvälisestä liikkuvuudesta sekä sen merkityksestä niin korkeakouluissa kuin työelämässä. Aiheesta on tehty myös useita opinnäytetöitä ja esittelemme niistä muutamia tämän luvun lopussa.

6.1 Kansainvälisyys korkeakouluissa

CIMOn vuonna 2012 tekemässä Kansainvälisyys osana korkeakouluopintoja -selvityksessä kartoitettiin sitä, miten kansainvälistyminen näkyy korkeakouluopinnoissa ja miten sitä voidaan tukea. Selvityksessä koottiin korkeakoulujen kokemuksia koulutusohjelmista vastaavilta henkilöiltä sekä hallinnon edustajilta. Tämän lisäksi käytiin 54 koulutusohjelman opetussuunnitelmat läpi ja haettiin yhteiskuvaa siitä, miten kansainvälisyys näkyy. Selvityksessä kävi ilmi, että korkeakouluilla on monia tapoja tukea kansainvälisyyttä. (Garam 2012, 3-4.)

Kansainvälisyyttä voidaan tukea esimerkiksi kannustamalla opiskelijoita kansainväliseen liikkuvuuteen. Kansainvälisyyttä tukevaa toimintaa ovat myös intensiivikurssit, kesäkoulut ja muut lyhyet kansainväliset jaksot. Opetushenkilökunnan liikkuvuus ja muualta saapuvat luennoitsijat tuovat kansainvälistä näkökulmaa opetustarjontaan. Kansainvälistä näkökulmaa voitaisiin tuoda enemmänkin opetuksen sisältöön. Yksi keskeinen kansainvälistymistapa on ulkoma-

laisten ja suomalaisten opiskelijoiden integrointi yhteisille vieraskielisille kursseille. Kieli- ja viestintäopintoihin voitaisiin sisällyttää myös kulttuurituntemuksen opiskelua. Kansainvälisyyttä voidaan tukea kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen opinnoilla sekä tieto- ja viestintäteknologialla, jolla voidaan korvata fyysistä liikkuvuutta. (Garam 2012, 3-4.)

Keskeisin ongelma kansainvälisyyden tukemisessa ei ole mahdollisuuksien puute vaan suunnitelmallisuuden puute. Kansainvälistymistä tukevaa toimintaa järjestetään usein satunnaisesti. Olennaista olisi saada toiminta näkyväksi ja tavoitteelliseksi kokonaisuudeksi, joka auttaa kehittämään kansainvälisiä valmiuksia koko opintojen ajan. Parhaimmillaan opetussuunnitelma kannustaa opiskelijaa kansainvälistymään. Kannustavalle opetussuunnitelmalle on kolme kriteeriä. Ensinnäkin kansainvälisyys näkyy selvästi tutkinnon kriteereissä, toiseksi opetussuunnitelmassa on tilaa kansainvälisyydelle ja kolmanneksi hyväksilukemisen ja opintojen suorittamisjärjestyksen kaltaiset yksityiskohdat joustavat tarvittaessa. (Garam 2012, 5-10.)

Opiskelijoilta on useassa selvityksessä kysytty, miksi he eivät lähde vaihtoon. Syitä ovat olleet huoli taloudellisesta toimeentulosta, perhesyyt, vaihtoon hakemisen byrokratia ja työläys, tiedon puute ja epävarmuus. Toisaalta syiksi on koettu kielitaidon ja motivaation puute, heikko opintomenestys, terveydelliset syyt sekä uskalluksen puute. Yhtenä syynä on epäily vaihto-opiskelun mielekkyydestä. Kaikki eivät koe, että opiskelu ulkomailla olisi hyödyllistä opintojen kannalta. Taustalla saattavat olla asenteet, joiden mukaan opiskelu ulkomailla ei ole oikeaa opiskelua, vaan irrallinen vapaajakso. (Garam 2012, 23.)

6.2 Kansainvälisyys osana ammatillista kehittymistä ja työllistymistä

Suomalaisten mahdollisuuksia ulkomailla opiskeluun rahoitetaan ja kehitetään jatkuvasti, koska sen uskotaan tukevan opiskelijoiden ammatillista ja henkilökohtaista kehittymistä. Global Mindedness -kyselyllä mitataan ulkomailla opiskelun vaikutusta asenteisiin ja erilaisuuden kohtaamiseen. Tärkeää on selvittää, muuttuuko opiskelijoiden suhtautuminen ulkomaanjakson aikana. Tutkimus on

osoittanut, että ulkomailla opiskelua pidetään monella tavalla hyödyllisenä kokemuksena. (CIMO i.a.) Erityisen tärkeäksi koetaan kieleen ja kulttuuriin tutustuminen ja henkilökohtainen kasvu. Ulkomailla opiskelun uskotaan olevan hyödyksi myös tulevan uran ja opintojen kannalta. (CIMO i.a.; Garam 2005, 7.)

Tehdyissä selvityksissä korostuu myös näköalojen avartuminen, kokemusten saamisen ja itseluottamuksen kasvun. Erityisesti kielitaidon, sosiaalisten valmiuksien, itsevarmuuden ja itsenäistymisen uskotaan olevan hyödyksi työelämässä. Ruotsissa tehdyn selvityksen mukaan myös työnantajat arvostavat näitä ominaisuuksia ja uskovat, että niitä saa ulkomailla opiskellessa. (Garam 2005, 7.)

CIMOn julkaiseman Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä -tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää kansainvälisen opiskelijaliikkuvuuden työelämärelevanssi. Relevanssi-käsitteellä tarkoitetaan tässä kansainvälisen liikkuvuuden hyödyllisyyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja käyttökelpoisuutta. Tutkimuksessa kysyttiin onko opiskeluaikainen ulkomaankokemus hyödyllinen työelämän kannalta ja onko sillä merkitystä vastavalmistuneen työllistymiselle. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin nimenomaan työnantajan näkökulmaa. Työnantajien näkökulma on hyvin tärkeä, koska juuri he rekrytoidessaan vastavalmistuneita tekevät päätöksen siitä, minkälainen osaaminen, koulutus ja kokemus on hyödyllistä ja arvostettua työelämän kannalta. (Garam 2005, 6.)

CIMOn Demos Helsingiltä tilaaman tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kansainvälisyyden merkitystä muuttuvassa yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työelämässä. Kyselytutkimuksen tuloksena saatiin selville, että työnantajat eivät enää pidä kansainvälistä osaamista kovinkaan tärkeänä rekrytointikriteerinä. Samaan aikaan työnantajat saattavat kuitenkin toivoa työntekijöiltä ominaisuuksia, joita kansainvälisillä osaajilla on. Kansainvälinen osaaminen on liikkuvuutta ja kielitaitoa, mutta myös luontevaa kanssakäymistä eri vertaisryhmien kanssa, yleensä verkon kautta. Kyselyjen perusteella kansainvälinen osaaminen yhdistetään myös verkostoitumiseen sekä sopeutumiskykyyn ja yhteistyökykyyn. Kansainvälisiä osaajia kiinnostavat myös maailman isot muutokset, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan. (Piilotettu osaaminen 2013, 10.)

6.3 Aikaisemmat opinnäytetyöt

Useassa eri ammattikorkeakoulussa on tehty opinnäytetöitä kansainvälisestä harjoittelusta. Niissä on selvitetty, miten kansainvälinen harjoittelu vaikuttaa sosionomiopiskelijan ammatilliseen kasvuun ja osaamiseen, ammatti-identiteettiin sekä ammatillisiin valmiuksiin.

Opinnäytetöissä, joita tarkastelemme tässä yhteydessä, on käytetty kaikissa laadullista tutkimusta. Aineistonkeruumenetelmänä on yleisimmin käytetty haastatteluja. Myös opinnäytetyön tekijän omien kokemusten pohjalta on kerätty aineistoa. Lisäksi kyselylomaketta on käytetty aineistonkeruumenetelmänä. Aineistoja on analysoitu käyttäen sisällönanalyysimenetelmää.

Opinnäytetöiden tulokset ovat hyvin samansuuntaisia keskenään. Lahden ammattikorkeakoulussa on selvitetty miten sosionomiopiskelijan osaaminen kehittyy ulkomaisessa harjoittelussa. Tutkimus osoitti, että opiskelijoiden kulttuurinen osaaminen, eli ymmärrys omasta ja kohdemaan kulttuurista, syveni. Sen myötä saatiin myös uusia toimintamalleja. Harjoittelun myötä koettiin että suvaitsevaisuus oli lisääntynyt. Erilaisuutta osattiin huomioida ja myös sietää paremmin. Ulkomaanharjoittelussa opittiin itsenäisyyttä, rohkeutta, yhteistyötaitoja ja viestinnän taitoja. Kokemus nähtiin ennen kaikkea positiivisena oppimiskokemuksena. Harjoittelu nähtiin myös henkilökohtaisena kasvuna, jonka myötä saatiin laajempaa näkökulmaa tuttuihin asioihin ja arkeen. Opittujen taitojen uskottiin parantavan valmiuksia työskennellä ihmisten parissa. (Tarvainen 2009.)

Tampereen ammattikorkeakoululle tehty opinnäytetyö perustui ainoastaan opinnäytetyön tekijän omiin kokemuksiin ja hänen tekemiinsä blogikirjoituksiin vaihdon aikana. Tarkoituksena oli selvittää kansainvälisen harjoittelun merkitys ammatilliselle kasvulle. Tulokset osoittivat, että kansainvälinen harjoittelu vaikutti hänen ammatilliseen kasvuunsa voimakkaasti. Se syvensi vuorovaikutustaitoja sekä yhteistyötaitoja. Lisäksi harjoittelu lisäsi ymmärrystä eri kulttuureista ja niiden tavoista. Se myös opetti työskentelemään erilaisissa tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa. Opiskelija koki, että kansainvälinen kokemus vahvisti hänen kunnioitustaan ammattietiikkaa kohtaan ja lisäsi varmuutta hänen ammatti-

identiteetistään. Kokemus opetti arvostamaan enemmän myös omaa yhteiskuntaa. (Painilainen 2014.)

Ulkomaanharjoittelussa saatua osaamista on lisäksi selvitetty Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa. Tässä tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta ja vastaus kyselyyn saatiin 17 opiskelijalta. Kansainvälinen harjoittelu nähtiin opettavaisena, avartavana ja antoisana kokemuksena. Kokemusta kuvattiin ainutlaatuiseksi mahdollisuudeksi päästä luomaan uusia ihmissuhteita ja elämään arkea paikallisten kanssa. Kokemusten perusteella voitiin kuvitella myös lähteminen ulkomaille töihin tulevaisuudessa. Opittuina taitoina nähtiin kyky itsenäiseen ja vastuulliseen toimintaan sekä kyky ymmärtää monikulttuurisuutta. Aivan uutta näkökulmaa saatiin suomalaisen palvelujärjestelmään ja suomalaisuuteen. Yhdeksi tärkeimmistä opeista koettiin se, että selviytyminen on asenne. Aina on mahdollisuus pärjätä, jos vain sitä oikeasti haluaa. (Torvinen 2010.)

Ulkomaanjakson merkitystä erityisesti ammatti-identiteettiin on selvitetty Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tuloksissa selvisi, että ulkomaanharjoittelulla on ollut suuri merkitys haastateltavien sosionomien ammatti-identiteetin kehittymiselle. Harjoittelu on vaikuttanut vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoihin. Se on lisännyt itsevarmuutta ja sen myötä on alkanut arvostaa enemmän omaa ammattiaan. Kehitystä on tullut myös sopeutumiskyvyssä uusiin tilanteisiin sekä ymmärryksessä erilaisista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä kohtaan. Kansainvälinen harjoittelu antoi myös uusia näkökulmia käytännön työhön sosiaalialalla Suomessa. (Laiho 2013.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelemme tämän tutkimuksen tarkoitusta ja käytettyä aineistonkeruumenetelmää. Käsitlemme myös aineistonanalyysimenetelmää. Kuvaamme miten tutkimus on kaiken kaikkiaan toteutunut.

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten kansainvälisessä harjoittelussa olleet opiskelijat arvioivat ulkomaanjakson tukeneen omaa ammatillista kasvuun ja sitä kautta heidän ammatillisuuttaan. Tavoitteena oli saada tietoa myös, onko kansainvälinen harjoittelu vaikuttanut opiskelijoiden arvoihin ja eri uskontojen kohtaamiseen. Tutkimuksessa haluttiin saada laadullista tietoa siitä, millaiseksi kansainvälinen harjoittelu on koettu ammatillisen kasvun näkökulmasta. Aineisto pohjautuu vastaajien omiin kokemuksiin. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa on käytetty avointa kyselylomaketta, ei vastaajien määrä ole kovin korkea.

Halusimme samalla selvittää sitä, kuinka riittäväksi oli koettu harjoittelua ennen, harjoittelun aikana ja sen jälkeen saatu ohjaus. Tutkimuksen tulokset ovat tärkeitä, jotta Diakin vaihto-ohjelmaa voidaan kehittää palvelemaan paremmin opiskelijoiden ammatillista kasvua. Useissa aikaisemmissa tutkimuksissa oli selvinnyt etteivät kaikki opiskelijat koe ulkomaan harjoittelua hyödylliseksi opintojensa kannalta (Garam 2012, 23). Tutkimuksemme avulla saatu tieto voi selkeyttää opiskelijoille harjoittelun merkitystä ja näin edistää kansainväliseen vaihtoon lähtemistä.

7.2 Aineiston kerääminen ja analysointi

Aineistoa kerättiin Diakin kansainvälisessä harjoittelussa olleilta entisiltä opiskelijoilta, jotka ovat valmistuneet vuosina 2003–2013. Pyrimme siihen, että vastaajista puolet olisi ollut sosionomi-kirkon nuorisotyönohjaajia ja sosionomi-

diakoneja ja puolet sosionomeja. Tavoitteenamme oli myös saada vastauksia eri toimipisteissä opiskelleilta sekä eri vaihtokohteissa olleilta. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselomakkeella (LIITE 1.), jonka kysymykset koottiin yhteistyössä kv. palveluiden kanssa. Olimme varautuneet siihen, että mikäli emme kyselylomakkeen avulla saisi tarpeeksi tietoa aiheesta, tekisimme myös muutamia haastatteluja. Tämä ei kuitenkaan ollut tarpeen.

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä on mahdollista käyttää kyselyä ja sen avulla voidaan saada vastauksia erilaisiin teemoihin. Kyselylomakkeen avulla pystytään keräämään tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista sekä uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Kyselomakkeilla on mahdollista pyytää myös perusteluja vastauksille. Valmista kyselylomaketta käytetään yleisimmin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä. Tämä ei kuitenkaan poissulje kyselylomakkeen käyttöä myös kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa. Usein saatetaan mieltää, että kvalitatiivinen tutkimus vaatii läheistä kontaktia tutkittavaan. Laadullinen tutkimus voidaan kuitenkin joissakin tapauksissa tehdä myös etäällä tutkittavasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010; Tuomi & Sarajärvi 2013, 74.)

Kyselylomakkeella on hyviä ja huonoja puolia. Kyselyn avulla on esimerkiksi mahdollisuus saada hyvin laajakin tutkimusaineisto. Näin pystyy tavoittamaan useampia ihmisiä mukaan tutkimukseen ja on myös mahdollista kysyä useampia asioita. Kyselylomake on hyvin tehokas tapa, jolla säästetään aikaa ja rahaa. Nykypäivänä on hyvin helppoa lähettää verkkokysely, joka vähentää huomattavasti kustannuksia ja on paljon nopeampi tapa postikyselyn sijaan. Mikäli lomake on suunniteltu tarkasti, on mahdollista käsitellä aineistoa nopeasti ja sen analysoiminen on erittäin sujuvaa. (Hirsjärvi ym. 2010, 195.)

Kyselytutkimuksella on kuitenkin omat heikkoutensa, jotka on hyvä huomioida tutkimusta tehdessä ja varsinkin tutkimusaineiston luotettavuutta pohdittaessa. Tämän tyyppistä tutkimusmenetelmää pidetään yleensä hyvin pinnallisena ja teoreettisesti vaatimattomana. Ei ole esimerkiksi varmuutta siitä kuinka tosisaan vastaajat ovat ottaneet tutkimuksen ja ovatko he näin ollen pyrkineet ole-

maan huolellisia ja rehellisiä kyselyyn vastatessaan. Tällä tavoin on vaikeampaa myös selvittää väärinkäsityksiä. Ei voida olla varmoja siitä, miten hyvin on onnistuttu kuvaamaan omia kokemuksia ja kuinka onnistuneita vastaukset ovat vastaajan näkökulmasta. Haastattelussa on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä ja näin välttyä mahdollisilta väärinkäsityksiltä sekä saada joissakin tapauksissa jopa tarkempaa tietoa. Tulee huomioida myös vastaajien perehtyneisyys aiheeseen: kuinka hyvin he ovat perillä aihealueesta, josta kysymykset on esitetty. Myös kato eli vastaamattomuus voi joissakin tapauksissa nousta hyvinkin suureksi. Mikäli kyselyn aihe kuitenkin kiinnostaa vastaajia tai on heidän kannaltaan tärkeä, uskotaan vastausprosentinkin pysyvän hyvänä. (Hirsjärvi ym. 2010, 195-196.)

Valitsimme tähän tutkimukseen sähköisen kyselylomakkeen monestakin syystä. Uskoimme, että näin meillä on parempi mahdollisuus tavoittaa jo valmistuneet opiskelijat ja saada vastaukset kyselyyn useammalta henkilöltä. Aikataulu ja kustannukset olivat yksi perustelu tälle valinnalle. Sähköisen kyselylomakkeen lähettäminen on ilmaista, kun taas matkustaminen ympäri Suomea olisi käynyt kalliiksi. Meillä ei siis ollut mahdollista matkustaa vastaajien luokse, mutta sähköisesti pystyimme tavoittamaan missä päin vain asuvia henkilöitä. Mietimme myös sähköisen kyselylomakkeen riskejä ja sitä onko saamamme aineisto tarpeeksi laadukasta. Uskoimme kuitenkin siihen, että vastaajat ovat motivoituneita vastaamaan kyselyyn ja haluavat kertoa kokemuksestaan, koska aihepiiri on monelle vastaajista hyvin läheinen.

Hyvän lomakkeen laatimiseen tarvitaan aikaa, tietoa ja taitoa. Kysymysten suunnittelulla ja lomakkeen huolellisella laadinnalla pystytään vaikuttamaan tutkimuksen onnistumiseen. Kyselylomake tulee laatia sen mukaan, mikä on merkityksellistä tutkimuksen kannalta. Kysymykset valitaan niin, että niiden tarkoitus voidaan myöhemmin perustella. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään avoimia kysymyksiä, jotta vastaajilla on mahdollisuus kertoa avoimesti omia kokemuksiaan. Avoimet kysymykset voivat kuitenkin olla haastavia analysoida ja aineistosta voi tulla hyvin vaihtelevaa. (Hirsjärvi ym. 2010; Tuomi & Sarajärvi 2013, 75.)

Avoimet kysymykset sallivat vastaajien kuitenkin ilmaista itseään omin sanoin, minkä myötä aineiston analysointi on laadullisesti helpompaa. Avointen kysymysten vastauksilla on mahdollista selvittää vastaajien tietämys aiheesta, heidän tunteidensa voimakkuus liittyen aiheeseen sekä heidän keskeiset ja tärkeät asiat ajattelussa. Se antaa myös mahdollisuuden tunnistaa vastaajien motivaatio aiheeseen. (Hirsjärvi ym. 2010, 201.) Tähän tutkimukseen avoimet kysymykset olivat selkeä valinta. Halusimme antaa vastaajille mahdollisuuden kertoa omista kokemuksistaan mahdollisimman kattavasti. Kysymysten laadinnassa käytettiin apuna esimerkiksi kansainvälisen harjoittelun tavoitteita. Kysymykset tehtiin kv. tiimin kanssa yhteistyössä ja heidän toiveittensa ja tarpeittensa mukaisesti. Ammatillisen kasvun lisäksi kv. tiimi oli kiinnostunut siitä, miten opiskelijat olivat kokeneet saamansa ohjauksen. Pohdimme myös vaihtoehtoa, jossa vastaajat saavat vapaasti kertoa kokemuksistaan esseen muodossa ilman mitään apukysymyksiä. Päädyimme kuitenkin avoimiin kysymyksiin, koska näin meillä oli parempi mahdollisuus saada vastauksia tutkimuksen kannalta oleellisiin teemoihin.

Olimme saaneet kv. palveluilta listan opiskelijoista, jotka olivat olleet kansainvälisessä harjoittelussa opintojensa aikana. Koska opiskelijoiden nykyisiä yhteystietoja ei ollut käytettävissä, emme voineet lähettää kyselyä suoraan listalla oleville henkilöille. Listalta ei myöskään selvinnyt, millä tutkintonimikkeellä opiskelijat olivat valmistuneet. Etsimme listalta henkilöt, joihin meillä oli mahdollisuus saada yhteys henkilökohtaisten kanaviemme kautta. Lähetimme kyselyn viidelletoista entisille Diakin opiskelijalle. Tämän lisäksi pyysimme heitä lähettämään kyselyä eteenpäin.

Saimme yhteensä kuusitoista vastausta, joista viisitoista oli sosionomi-kirkon nuorisotyönohjaajilta ja yksi sosionomilta. Emme saaneet yhtäkään vastausta sosionomi-diakoneilta. Vastaajista kahdeksan oli ollut vaihdossa Euroopassa, kuusi Afrikassa ja kolme muualla maailmassa.

Aineistoa analysoitiin kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa tulkitaan useaan kertaan. Aluksi aineistoa luetaan sellaiseenaan, jotta saadaan kuva siitä, miten aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin. Tä-

män jälkeen aineisto pelkistetään niin, että siitä otetaan pois kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto. Pelkistäminen voi olla tiivistämistä tai aineiston pilkkomista osiin. Aineiston pelkistetty tieto jaotellaan alalukuihin, joita yhdistellään edelleen muodostamaan päälukuja. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa siis yhdistellään käsitteiksi, jotta saataisiin vastaus tutkimuskysymykseen. Analyysi perustuu tulkintaan ja tutkija pyrkii ymmärtämään kohderyhmää sen omasta näkökulmasta koko tutkimuksen ajan. (Tuomi & Sarajarvi 2013, 109 - 112.)

Tässä tutkimuksessa aloitimme järjestelemällä jokaisen kysymyksen vastaukset maanosittain. Tämän jälkeen kävimme vastaukset uudestaan läpi ja kirjoitimme ylös kaikki vastauksissa olleet ajatukset, eli pelkistimme tiedon pilkkomalla aineistoa pienempiin osiin. Kirjoitimme ylös myös, jos jotkut vastaajat olivat samaa mieltä toisen vastaajan kanssa. Tämän jälkeen ryhmittelimme vastauksia alalukuihin ja alaluvut pääluvuiksi. Pääluvut järjestelimme vielä niin, että ne vastasivat tutkimuskysymyksiimme.

8 AMMATILLISUUDEN KEHITTYMINEN KANSAINVÄLISESSÄ HARJOITTELUSSA

Tässä luvussa esittelemme kyselylomakkeella saatuja vastauksia. Vastauksista nostetut suorat lainaukset ovat sisennettyinä. Päädyimme käyttämään paljon lainauksia, koska ne tukevat aineistomme analyysia. Lainauksista on poistettu vastaajien kansainvälisen harjoittelun kohdemaat anonymiteetin säilyttämiseksi. Vastaajien käyttämä termi kv. harjoittelu tarkoittaa tässä Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälistä harjoittelua.

8.1 Kansainvälisen harjoittelun vaikutus ammatilliseen kasvuun

Kansainvälinen harjoittelu oli vaikuttanut vastaajiemme ammatilliseen kasvuun monin tavoin. Opittuja asioita olivat uudet taidot, erilaisuuden ymmärtäminen ja oman ammatillisuuden reflektointi. Uusia taitoja oli opittu konkreettisissa nykyistä työtä helpottavissa asioissa sekä ammattimaisessa työotteessa. Vastaajat kokivat oppineensa myös sanallisesta ja sanattomasta viestinnästä. Tätä vastaajat kuvasivat selviytymisenä ilman yhteistä kieltä, muun kuin oman äidinkielen ammatillisena käyttönä sekä sosiaalisena kanssakäymisenä vieraan kulttuurin kanssa.

Kun ei ollut yhteistä kieltä asiakkaiden kanssa sai vähän makua siitä miltä tuntuu elää jonkin toiminta rajoitteen kanssa. Oli uskomattoman raivostuttavaa kun halusi sanoa jotain mutta ei vaan pystynyt saamaan viestiä perille.

Opin selviytymään haastavissa tilanteissa joissa ei aina edes ollut yhteinen kieli auttamassa vuorovaikutusta

Konkreettisiksi nykyistä työtä helpottaviksi asioiksi vastaajat kertoivat muun muassa Raamatun tuntemisen ajanhallinnan ja lahjoituksenvaraisen toiminnan pyörittämisen. Myös uusia menetelmiä kasvatukseen, koulunkäynnin avustamiseen ja perhetyöhön oli opittu. Vastaajat kertoivat myös päässeensä kokeilemaan omia taitojaan uudessa ympäristössä.

Opin paljon lahjoitustenvaraisesta toiminnasta, ja toiminnasta ilman valtion tukea. Vaihtoehtoisia menetelmiä kasvatukseen ja koulunkäynnin avustukseen ja perhetyöhön.

Opin tuntemaan Raamattua paremmin. Opin itsestäni uusia puolia, kuten että kielimuuria ei pidä pitää esteenä. Se on vain hidaste, jonka yli pitää päästä. Aina löytyy muita kommunikoinnin keinoja. Harjoittelu herätti minussa kipinän lähteä mahdollisesti lähetystyöhön.

Vastauksissa kuvattiin myös ammatillisen työotteen kehitystä ja oman ammatillisuuden reflektointia. Harjoittelun aikana vastaajat olivat oppineet tunnistamaan kohtuuttomia vaatimuksia ja loppuun palamisen merkkejä sekä kestämään stressaavuutta ja tietämättömyyttä niin itsessään kuin työyhteisössä ja asiakkaissaankin. Näitä asioita osa vastaajista kertoi refleктоivansa kansainvälisen harjoittelun kautta myös nykyisessä työssään. Ajanhallinnan ja itsenäisen työotteen koettiin lisääntyneen harjoittelun aikana. Myös Suomen sosiaaliturvajärjestelmän hyvät ja huonot puolet tulivat selvemiksi vastaajille.

Osaan tunnistaa kohtuuttomat vaatimukset, työpaineet, ajanhallinnan ja loppuunpalamisen oireet itsessäni ja erityisesti työyhteisössä

En osaa sanoa, opettiko ammatillisesti juuri mitään. Tietenkin 3kk asuminen vieraassa maassa kaukana kotoa opetti itsenäistymistä ja selviytymistaitoja vieraassa kulttuurissa. Eli ainakin itsenäistä työtettä harjoiteltiin ja sosiaalista kanssakäymistä vieraan kulttuurin kanssa.

Vastaajat kertoivat kansainvälisen harjoittelun avartaneen maailmankuvaa, käsitystä ihmisestä sekä näkemään laajemmin miten ulkomaalaistaustaisia kohdellaan Suomessa. Vastaajat kokivat myös saaneensa perspektiiviä ihmisten kohtaamiseen. Ulkomailla suoritettu harjoittelu on myös auttanut vastaajia kohtaamaan ja ymmärtämään maahanmuuttajia Suomessa. Osa vastaajista kertoi oppineensa lasten viattomuudesta ja aikuisten maailman ristiriitaisuuksista. Lapsilla on samat tarpeet kaikkialla maailmassa, eivätkä lapsen käytöshäiriöt useinkaan johdu lapsesta vaan ympärillä olevista aikuisista.

Harjoittelu avasi silmiäni ja avarsi näkemyksiäni. Näen siis asiat laajemmassa mittakaavassa kuin aikaisemmin. Ymmärsin myös, että lapsilla on samat tarpeet kulttuurista riippumatta.

Välittömästi harjoittelun jälkeen vaikutusta on ollut vaikea ymmärtää. Nyt myöhemmin työskennellessään maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa, pystyy paremmin ymmärtämään ihmisiä ja heidän taustojaan.

8.2 Kansainvälisen harjoittelun vaikutus arvoihin

Suurin osa vastaajista koki kansainvälisen harjoittelun vaikuttaneen arvoihin. Vastaajat kertoivat maailmankuvan laajentumisesta, auttamistyön tärkeydestä sekä kristillisten arvojen vahvistumisesta. Vastaajat kokivat myös olevansa harjoittelun jälkeen suvaitsevaisempia muita ihmisiä kohtaan. Jotkut vastaajista olivat kokeneet harjoittelun aikana rasistista kohtelua, ja kertoivat sen muuttaneen ajatuksia niin, että he pitävät nyt kaikkia ihmisiä arvokkaina taustasta riippumatta.

Harjoittelu vahvisti kristillisiä arvoja elämässäni. On tärkeää auttaa ihmisiä, jotka ovat avun tarpeessa kansalaisuudesta huolimatta.

Olen paljon ennakkoluulottomampi kuin ennen harjoittelua. Harjoittelun aikana törmäsin rasismiin ja rasistisiin kommentteihin. Se auttoi huomaamaan, että kaikki olemme ihmisiä ja samanarvoisia, rodusta, asemasta, sukupuolesta tms. huolimatta!

Avarsi mieltäni näkemään vielä enemmän erilaisia ihmisiä ja erilaisia arvoja mitä ihmisillä on, teki minusta vähemmän ennakkoluuloisen

Käsitteenä arvo näyttäytyi osalle vastaajista kuitenkin vaikeana. Monet kertoivat arvostavansa Suomessa puhdasta vettä, sähköä, turvallisuutta ja muita perustarpeita, mutta eivät osanneet kertoa arvojensa mahdollisista muutoksista.

Arvostan omia lähtökohtiani enemmän ja ymmärrän, että olen oikeasti todella onnekas, kun olen syntynyt näin hyviin olosuhteisiin. Arvostan kaikkea auttamistyötä, mitä kehitysmaissa tehdään. Arvostan arkipäiväisiä juttuja, kuten lämmintä vettä, sähköä, turvallisuutta ym.

Ymmärtäväisempi, laaja-alaisempi, asioiden arvottaminen, perustarpeiden arvostaminen

Osa vastaajista ei kokenut harjoittelun suoranaisesti vaikuttaneen arvoihin, vaan kuvailivat arvojen muuttumisen olevan pidempi prosessi, joten kansainvälisen harjoittelun vaikutusta oli hankala arvioida. Harjoittelun kerrottiin myös vahvistaneen omia arvoja, mutta ei niin radikaalisti, että vastaaja olisi kokenut sen merkittäväksi.

Kv-harjoittelun avulla pystyi tietysti peilaamaan omia arvojaan, millaiset ne ovat ja mitkä arvot ovat muuttumattomia. En silti usko arvojeni muuttuneen radikaalisti kv-harjoittelun vuoksi, toki sitä osaa katsoa maailmaa vähän erilaisin silmin.

Hmmm, no silmät ovat ainakin avautuneet, että Suomessa ovat asiat aivan megahyvin. En tiedä oikein arvoista, mutta sanoisin että sekin vaikuttaa arvoihin, kun on nähnyt maailmaa laajemmin. Osaa arvostaa Suomea enemmän ja ei ota kaikkea itsestäänselvytenä (vaikka kuitenkin otan, länsimaalaisena helppoa unohtaa kurjuutta).

8.3 Kansainvälisen harjoittelun vaikutus asenteisiin eri uskontoja kohtaan

Monet vastaajat eivät olleet kohdanneet muita uskontoja harjoittelunsa aikana, eivätkä kokeneet harjoittelun vaikuttaneen asenteisiinsa uskontoja kohtaan. Vastaajat löysivät kuitenkin harjoittelun aikana luterilaisuudesta uusia ulottuvuuksia. Osa vastaajista kertoi olleensa harjoittelun aikana lähempänä kirkkoa kuin koskaan aikaisemmin, toiset taas kertoivat nähneensä uusia tapoja toteuttaa messuja. Kristillisyyttä näytettiin monissa harjoittelukohteissa erilaisena kuin Suomessa. Uskonto oli osa ihmisten jokapäiväistä elämää eikä tapahtunut ainoastaan kirkossa suljettujen ovien takana. Se nähtiin myös yhdistävänä tekijänä ja auttamistyön välineenä. Harjoittelu oli myös osaltaan vahvistanut vastaajien omaa uskoa.

Kv-harjoittelussani luterilaisessa seurakunnassa ei kovinkaan paljon sisällynyt eri uskontojen kohtaamista. Se pikemminkin vahvisti omaa uskoa ja näki luterilaisuuden erilaisia muotoja. Kiinnostavaa oli tietysti nähdä maa ja kulttuuri, jossa kirkon asema yhteiskunnassa on erilainen kuin Suomessa.

Uskonto on yhdistävä tekijä, näin kuinka ihmiset auttoivat muita päästäkseen lähemmäksi Jumalaa. Olin lähempänä kirkkoa, kuin koskaan ennen. Minuakin kutsuttiin siellä Jumalan mieheksi, kun

minua esiteltiin vierailijoille. Tilanteet tuntuivat hämmentäviltä, mutta ne olivat kiinnostavia. Huomasin uskonnon toimivan myös hyvänä työkaluna auttamistyössä.

Ne, jotka olivat kohdanneet muita uskontoja harjoittelunsa aikana, kertoivat näkemyksiensä muita uskontoja kohtaan avartuneen. Osa koki, että harjoittelulla oli suuri vaikutus omiin asenteisiin muita uskontoja kohtaan. Vastauksissa nousi esiin myös molemminpuolisen kunnioituksen tärkeys. Vastauksissa kuvattiin myös uskontojen päällekkäisyyttä, esimerkiksi kristinuskon ja maan omien luonnonuskontojen sekoittumista.

Kristillisuus ja luterilaisuus ovat aivan eri näköisiä [kohdemaassa] kuin Suomessa. Siellä uskotaan "tosissaan" ja messuissa käyvät samanaikaisesti kaikenikäiset. Opin myös sen että afrikassa on paljon päällekkäin uskomista:afrikkalaisen uskoontulevan on monesti vaikea jättää perinteisiä afrikkalaista uskonkäsityksiä

Avarsi näkemystä eri uskonnoista ja niiden kannattajista

8.4 Kansainvälisen kokemuksen tärkeys ja hyödyntäminen työssä

Vastaajat kokivat kansainvälisen kokemuksen erittäin tärkeäksi työssään. Kaikki eivät pystyneet suoraan tuomaan oppimiaan asioita työelämäänsä tai kokeneet kansainvälistä harjoittelua välttämättömänä työnsä kannalta, mutta kokivat kuitenkin harjoittelukokemuksella olleen paljon annettavaa omaan ammatillisuuteen ja työotteeseen. Kulttuurien ymmärtäminen ja huomioiminen sekä kansainvälisyys ovat nykypäivää ja vastaajien mielestä esimerkiksi nuorisotyössä nuorista tulisi kasvattaa muista huolehtivia ja kansainvälisiä ihmisiä. Kirkon työssä kansainvälisyys nähtiin tärkeäksi, koska kristillinen kirkko on maailmanlaajuinen. Henkilökohtainen kokemus kirkon toiminnasta ja kristittyjen yhteydestä muualla kuin Suomessa koettiin myös työn kannalta merkittäväksi. Harjoittelussa opituista asioista kirkon alan töissä vastaajat ovat pystyneet hyödyntämään kasvanutta raamattutietoutta sekä saaneet aiheita hartauksiin ja lähetysoppitunneille rippikouluissa ja nuorisotyössä.

Kv-harjoittelun kautta sai työvälaineitä ja kokemusta seurakunnan työstä muualla maailmassa. Siellä pääsi myös kokeilemaan omia taitojaan erilaisessa ympäristössä ja kulttuurissa, muulla kuin omalla äidinkielellä.

Myös sosiaalialan töissä kansainvälisyydellä ja kansainvälisellä harjoittelulla oli vastaajien mielestä merkitystä. Vastaajat kertoivat oppineensa arvostamaan suomalaista sosiaalijärjestelmää ja suomalaisia sosiaalialan ammattilaisia. Yksi vastaajista kertoi työskentelevänsä tällä hetkellä maahanmuuttajien kanssa ja suvaitsevaisuuden muita kulttuureja kohtaan olevan tärkeää.

Jos ei koskaan ole nähnyt miten sosiaalialan töitä tehdään muualla maailmassa ei osaa arvostaa Suomen tasoa ja ammattilaisten osaamista.

Suvaitsevaisuus ja ymmärrys vieraita kulttuureja kohtaan tulee olla erittäin suuri, jotta pystyn parhaani mukaan auttamaan näitä [maahanmuuttaja] perheitä integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vastaajat näkivät suomalaisen sosiaalialan osaamisen hyvänä vientituotteena muualle maailmaan. Kansainvälisen harjoittelun koettiin myös tuovan motivaatiota ja iloa omaan työhön ja vapaa-aikaan. Harjoittelun myötä vastaajat kertoivat olevansa rohkeampia ja lähtevänsä nyt avoimemmin mielin uusiin ja haastaviin työtilanteisiin.

8.5 Kansainvälisessä harjoittelussa saatu ohjaus

Kansainväliseen harjoitteluun lähtevät opiskelijat saavat Diakissa ohjausta ennen harjoitteluun lähtöä, harjoittelun aikana sekä harjoittelun jälkeen. Pyysimme vastaajiamme kertomaan saamastaan ohjauksesta ja arvioimaan sen riittävyttä.

Ennen harjoittelua vastaajat kertoivat osallistuneena kansainvälisen harjoittelun valmennukseen. Euroopassa olleilla valmennus oli ollut yksipäiväinen ja kaukomaihin lähtijöillä kaksipäiväinen. Tämän lisäksi vastaajat olivat tehneet harjoitteluun liittyviä ennakkotehtäviä. Kaksi vastaajaa oli lähtenyt harjoitteluun lä-

hetysjärjestön kautta, joten heillä oli ollut myös lähetysjärjestön omat valmennuskurssit. Tärkeimmäksi osaksi ohjausta vastaajat nostivat esiin edellisten harjoittelijoiden kokemukset kohdemaista ja harjoittelupaikoista. Osa vastaajista kertoi ohjauksen olleen riittävää, mutta monet kuvasivat sitä myös riittämättömäksi. Tulevasta harjoittelupaikasta ei myöskään ollut saatu tarpeeksi tietoa.

Riitti aivan hyvin, kun annettiin ennakkotehtäviä, joissa piti selvittää omat tavoitteet ja tutustua kohteeseen.

No näitä pakollisia luentojaahan oli, niistä ei juuri paljoa jäänyt mieleen. Opiskelijat, jotka aiemmin olivat olleet samassa kohteessa, kertoivat kokemuksistaan, ja se oli tärkeintä antia.

Täysin riittämätön. Etukäteistieto harjoittelu paikasta oli niukkaa ja kuvaus ei kertonut koko totuutta. Ei sopiva paikka sosionomi opiskelijalle. Parempi terveydenhuollon opiskelijoille.

Harjoittelun aikana harjoittelijoiden ohjausta toteuttivat pääsääntöisesti paikalliset harjoittelun ohjaajat. Diakin opettajat ottivat yhteyttä harjoittelijoihin kerran tai kaksi vaihdon aikana. Yksi vastaajista kertoi Diakin opettajan käyneen vierailulla kohdemaassa. Kokemukset ohjauksesta harjoittelupaikassa vaihtelivat vastaajien kesken. Pääsääntöisesti ohjausta oli ollut, mutta sen määrä ja laatu vaihtelivat.

Osa vastaajista oli nähnyt paikallista harjoittelunohjaajansa viikoittain tai päivittäin ja keskustelleet tällöin harjoittelun kulusta. Harjoittelunohjaajat myös antoivat harjoittelijoille töitä ja projekteja, joita harjoittelun aikana tulisi toteuttaa. Osassa harjoittelukohteista oli pidetty harjoittelun alku- ja loppupalaverit harjoittelijan ja paikallisen ohjaajan välillä. Suurimmalla osalla vastaajista myös yhteydet kotiin olivat toimineet hyvin, joten perheeseen, ystäviin ja opettajiin oli helppo pitää yhteyttä. Vastaajat nostivat esiin myös vertaistuen tärkeyden muiden harjoittelijoiden kanssa.

Kaksi Skype keskustelua Suomen ohjaajan kanssa. Paikallinen ohjaaja vei meidät töihin aamuisin joten näimme häntä silloin.

Meillä oli nimetty harjoitteluohjaaja, joka teki meille ehdotuksia töistä, joita tekisimme normaalisti sekä antoi juoksevia tehtäviä tarvit-

taessa. Meillä oli pari varsinaista harjoitteluohjauskeskustelua, muuten kuulumisia vaihdettiin lennossa, silloin kun nähtiin.

Hyvää, diakin opettaja oli osan ajasta kohdemaassa mukana. Myös muilta samaan aikaan harjoittelussa olleilta sai hyvää vertaistukea.

Puolet vastaajista kuvaili harjoittelun aikana saamaansa ohjausta huonoksi tai riittämättömäksi. Jotkut vastaajista olivat olleet harjoittelupaikkansa ensimmäisiä harjoittelijoita, eikä harjoittelupaikassa ollut tiedetty millaisia töitä harjoittelijalla voi teettää. Myös sosionomin tutkinto oli osassa harjoittelupaikoista vieras, eivätkä harjoittelijat päässeet tekemään koulutustaan vastaavaa työtä. Yksi vastaajista kertoi, ettei varsinaisesti ollut saanut harjoitteluunsa ohjausta, mutta muuten hänestä oli pidetty huolta. Eräs vastaajista toivoi myös, että kv. palvelut ja paikalliset harjoittelunohjaajat keskustelisivat tarkemmin siitä, miten harjoittelijaa ohjataan ja millaista tukea harjoittelijat tarvitsevat harjoittelun aikana.

No selvittiinhän tuosta, mutta ei ollut kyllä riittävästi. Suurin asia, mitä olisin toivonut muutettavaksi, oli se että paikallinen harjoittelunohjaaja olisi ollut enemmän kartalla meidän opinnoistamme tai siitä, mitä haluaisimme tehdä.

Ohjaus oli melko vähäistä. Olin ensimmäisiä harjoittelijoita kyseisessä paikassa, joten harjoittelumuodot ja ohjaukset olivat hieman hakusessa.

Ohjausta ei käytännössä ollut, mutta meistä pidettiin kyllä muuten hyvää huolta.

Harkkapaikan ohjaaja olisi voinut olla motivoituneempi ohjaamaan harjoittelijoita. Olimme aikalailla oman onnemme ja uutteruutemme nojassa. Kiitos diakin opettajille hyvästä ohjauksesta, siitä ei ole mitään moitittavaa.

Harjoittelun jälkeen vaihdossa olleille opiskelijoille oli pidetty yksi ryhmäpurkulaisuus. Monet opiskelijoista olivat tyytyväisiä saamaansa harjoittelunjälkeiseen ohjaukseen, ja kertoivat opettajien olleen ymmärtäväisiä myös myöhässä olleita harjoittelutehtäviä kohtaan. Osa vastaajista toivoi myös, että he olisivat päässeet kertomaan enemmän omista kokemuksistaan uusille kansainväliseen harjoitteluun lähteville.

Harjoittelun jälkeenkin koen ohjaukseen olleen hyvää. Opettajat myös ymmärsivät hyvin, kun harjoitteluarviointimme saaminen kesti harjoittelupaikasta.

Purku harjoittelusta oli kattava mutta luulen, että minulla olisi ollut enemmän kerrottavaa harjoittelupaikastani vastaisuuden varalle uusille opiskelijoille jos olisi kysely enemmän

Purkujen lisäksi ohjausta ei ollut, enkä olisi kyllä sitä kaivannutkaan

Useat vastaajat kertoivat kuitenkin myös ohjauksen olleen riittämätöntä ja kaksi vastaajaa kertoi tulleensa Suomeen vasta harjoittelun purkutilaisuuden jälkeen. Vastaajat olivat olleet harjoittelussa samana ajankohtana, mutta eri maanosissa. Purkutilaisuuden jälkeen tulleille opiskelijoille oli järjestetty kuitenkin uusi purkutilaisuus, mutta vastaajat kertoivat sen olleen kuukausia kotiin paluun jälkeen. Vastaajien mukaan tämä ei auttanut enää harjoittelun purussa.

Kv- purku pidettiin silloin kun olin itse vielä vaihdossa. Monet eivät päässeet osallistumaan. Meille järjestettiin oma myöhemmin monta kuukautta palaamisen jälkeen. Silloin siitä ei oikein saanut enää mitään irti.

Olematonta, yksi yhteinen ryhmäkeskustelupurku

Osa vastaajista oli kohdannut harjoittelunsa aikana tragedian, jossa eräs kansainvälisessä harjoittelussa ollut opiskelija oli menehtynyt auto-onnettomuudessa. Sinä vuonna Diak oli järjestänyt opiskelijoille kriisiapua. Kriisiapua vastaajat olivat saaneet niin harjoittelun aikana kuin sen jälkeenkin. Vastaajat kertoivat kriisiavun tulleen nopeasti ja sen olleen hyvää ja riittävää. Menehtyneen opiskelijan luokkatovereille oli järjestetty myös yhteisiä debriefing- eli kriisien jälkikäsitteilytilaisuuksia. Osa vastaajista kertoi myös harjoittelun purkukeskustelujen liittyneen vahvasti tragedian käsittelyyn.

Kun luokkakaverimme kuoli harjoittelussa Afrikassa, oli se suuri shokki koko meidän luokallemme. Saimme todella hyvää kriisiapua ja tukea Suomesta Diakin opettajilta emmekä jääneet surun kanssa yksin. Iso kiitos siitä.

Asiat keskittyivät lähinnä harjoittelussa tapaturmaisesti kuolleeseen ystäväämme liittyvien asioiden läpikäymiseen ja koko luokan kriisihoitoon.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen luotettavuus

Aineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla, jonka riskit on esitelty jo aiemmin Aineiston kerääminen ja analysointi -kappaleessa. Meidän tulee huomioida nämä aineiston luotettavuuteen vaikuttavat seikat.

Emme voi olla varmoja siitä, kuinka motivoituneita vastaajat ovat olleet ja ovatko he vastanneet kyselyyn huolellisesti. Meidän tulee huomioida myös väärinkäsitysten mahdollisuus. On mahdollista, että vastaaja ei ymmärrä kysymystämme ja näin ollen ei pysty vastaamaan tarkoituksenmukaisesti. Toisaalta taas voi olla, että me emme ole ymmärtäneet, mitä vastaaja on halunnut vastauksessaan sanoa. Aineistoon saattaa vaikuttaa myös se, etteivät kaikki kyselylomakkeessa käytetyt termit ole tuttuja vastaajille. Tällaisia ongelmia ei voi välttää, sillä mahdollisuuksia lisäkysymysten esittämiseen ei ole. Aineistomme on kuitenkin niin kattava, että yksittäisen vastauksen ongelmakohdat eivät vaikuta tutkimustulokseen.

Luotettavuuteen saattaa vaikuttaa myös läheinen suhteemme käsiteltävään aiheeseen, koska olemme itse olleet kansainvälisessä harjoittelussa ja näin meillä on jonkinlainen käsitys siitä, millaisia vaikutuksia tuolla jaksolla on ollut omaan ammatilliseen kehittymiseemme. Omat ennakkokäsityksemme ovat voineet vaikuttaa aineiston analysointiin sekä johtopäätöksiin. Tämä riski on huomioitava ja näin voimme myös siihen kiinnittää enemmän huomiota. Voimme siis paremmin välttyä vaikuttamasta kokemuksillamme aineistosta tehtäviin johtopäätöksiin. Tulosten luotettavuutta lisää kuitenkin se, että meitä on kaksi analysoimassa sekä tulkitsemassa tuloksia.

Aineistoa saimme kerättyä melko kattavasti ja harjoittelunsa ympäri maailmaa tehneiltä. Vastaajista yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat kirkon nuorisotyönohjaajiksi valmistuneita, mikä on hyvä huomioida kun aineistoon perehtyy. Voimme kuitenkin edelleen puhua sosionomin ammatillisesta kasvusta, sillä kirkon

nuorisotyönohjaajat ovat koulutukseltaan myös sosionomeja. Tämän lisäksi vastauksista kävi ilmi, että osa kirkon nuorisotyönohjaajiksi valmistuneista oli tällä hetkellä sosiaalialan töissä.

Luotettavuuteen vaikuttaa lisäksi vastausten vertailu muihin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Aikaisempien tutkimusten tulokset ovat hyvin samankaltaisia tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston kanssa. Näin meillä on ensinnäkin paljon laajempi näkemys siitä minkälaisena kansainvälinen harjoittelu ja sitä kautta saatu osaaminen nähdään. Voimme pitää lisäksi kerättyä aineistoa melko luotettavana, koska samankaltaisia tuloksia on saatu useammissa tutkimuksissa.

9.2 Johtopäätökset

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää, miten kansainvälisessä harjoittelussa olleet arvioivat ulkomaanjakson tukeneen omaa ammatillista kasvuaan. Halusimme selvittää myös, miten kansainvälinen harjoittelu vaikuttaa opiskelijoiden arvoihin tai uskontojen kohtaamiseen. Diakin kv. palvelut toivoivat, että tutkimuksessa selvitettäisiin myös koululta saadun tuen riittävyttä. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa, jonka pohjalta Diakin kansainvälistä harjoittelua voitaisiin kehittää.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että Diakin kansainvälinen harjoittelu tukee opiskelijan ammatillista kasvua. Vastaajat eivät välttämättä osanneet nimetä opittuja asioita ammatillisuuden kehittymisenä. Kuitenkin monet opitut asiat ovat ammatillisuuden kannalta tärkeitä. Vastaajat pitivät ulkomaan jaksoa hyödyllisenä kokemuksena niin opiskeluiden kuin urankin kannalta, mikä on yhdenmukaista CIMOn Global Mindedness – tutkimuksen kanssa. Aikaisemmin mainitsemisemme opinnäytetöissä tärkeä tutkimustulos on ollut kulttuurien ymmärtäminen. Myös tämän tutkimuksen vastaajat kertoivat niin oman kuin vieraan kulttuurin ymmärtämisen syventymisestä.

Lisääntyvä ymmärrys muita ihmisiä kohtaan on hyvin tärkeää sosiaalialalla työskennellessä. Myös näkemysten avartuminen ja muiden kunnioittaminen

sekä ihmisten helpompi kohtaaminen ovat oleellisia asioita ammatillisuuden kehittämisessä. Nykypäivän työelämässä vaaditaan etenkin paljon kansainvälistä osaamista. Asiakkaat joita työssä kohdataan voivat tulla eri kulttuureista tai ovat saaneet vaikutteita muualta. Tämän takia sosionomille on hyvin tärkeää, että osataan kohdata muista taustoista tulevia ihmisiä, ymmärretään heitä ja ennen kaikkea pidetään heitä samanarvoisina. Myös laajempi näkemys maailmasta auttaa ymmärtämään ja kehittämään omaa työtään. Lisäksi oman työn reflektointia tarvitaan jatkuvasti muuttuvassa työelämässä ja varsinkin haastavassa sosiaalialan työkentässä.

Vastaajat kertoivat myös suvaitsevaisuuden lisääntymisestä, mikä on tärkeää niin sosiaalialan työntekijälle kuin kirkonkin työntekijälle. On tärkeää, että kirkko ja kirkon työntekijät välittävät oikeudenmukaisuutta ja suvaitsevaista asennetta seurakuntalaisille. Varsinkin lasten ja nuorten asenteisiin ja motivaatioon pyritään vaikuttamaan globaalikasvatuksen keinoin. Tällöin työntekijän oma asenne korostuu. Osa vastaajista koki, että harjoittelu oli vaikuttanut suuresti omiin asenteisiin muita uskontoja kohtaan. Suvaitsevaisuus muita uskontoja kohtaan edesauttaa ekumeenista toimintaa sekä uskontodialogia ja sitä kautta saattaa vähentää esimerkiksi nuorten ennakkoluuloja muiden uskontojen edustajia kohtaan.

Eryteisesti kirkonalan näkökulmasta kristillisten arvojen vahvistuminen kansainvälisen harjoittelun aikana on merkittävää. Myös ajanhallinta on työajatonta työaikaan noudattaville kirkon nuorisotyönohjaajille erittäin tärkeää. Vastaajat kuvasivat myös kristillisyyden ja erityisesti luterilaisuuden muotoja harjoittelumaissa. Kirkon nuorisotyönohjaajalle voi olla hyödyllistä tietää, miten kristillisyyttä harjoitetaan muualla maailmassa. Näin työntekijällä on mahdollisuus esimerkiksi toteuttaa jumalanpalveluksia uudella tavalla, sekä ottaa huomioon monikulttuurisen ulottuvuuden omassa työssään.

Vastaajien kokemuksiin siitä, miten kansainvälinen harjoittelu on tukenut ammatillista kasvua, voi vaikuttaa moni asia. Se, millaista työtä tekee harjoittelussa

ollessaan ja kuinka hyvin se vastaa koulutuksen aikana opittua teoriatietoa, voi vaikuttaa harjoittelijan ammatilliseen kokemukseen. Harjoittelumaalla tai maanosalla ei ole tutkimuksemme mukaan merkitystä ammatillisen kasvun kannalta: Kaikissa maissa ja maanosissa oli opittu monia ammatillisuuden kannalta hyödyllisiä asioita, mutta ne oli sanoitettu eri tavoin.

Merkitystä voi olla myös sillä, millaista ohjausta harjoittelija on saanut ennen harjoittelua ja etenkin harjoittelun aikana sekä miten harjoittelija on päässyt reflektoimaan kokemuksiaan harjoittelun jälkeen. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että harjoittelun loppureflektoinnin poisjääminen johtaa siihen, että harjoittelija ei pääse purkamaan kaikkia harjoittelussa tapahtuneita asioita.

Tutkimuksestamme ei käy kuitenkaan ilmi, olisivatko vastaajamme oppineet kuvailemansa taidot, jos he eivät olisi lähteneet kansainväliseen harjoitteluun. Osa vastaajista kertoi oppineensa ajanhallintaa ja tunnistamaan itsessään ja työyhteisössä loppuun palamisen merkkejä. Molemmat ovat asioita, jotka he olisivat voineet oppia myös muussa harjoittelussa, tai viimeistään työelämässä. Vastaajat kertoivat myös itsenäisen työtteen lisääntymisestä. Itsenäisen työtteen oppiminenkin olisi voinut tapahtua muussa harjoittelussa, mutta kansainvälinen harjoittelu on varmasti monelta osin tukenut tätä oppimista. Toisaalta taas avarampaa maailmankuvaa tai kristinuskon erilaisia muotoja ei välttämättä olisi oppinut lähtemättä ulkomaille.

9.3 Toiminnan kehittämisehdotukset

Tulosten perusteella mietimme kahta kehittämisaluetta. Pohdimme onko tämänhetkinen ohjaus riittävää ja voisiko sitä jotenkin parantaa tukemaan enemmän opiskelijoiden ammatillista kasvua. Toiseksi pohdimme harjoittelupaikan ja kohdemaan merkitystä ammatillisuudelle.

Tuloksista käy ilmi, että harjoittelun ohjausta olisi selvästi kaivattu enemmän. Toisaalta osa koki ohjauksen sisällöllisesti riittäväksi, mutta määrältään vähäiseksi, eli ohjauksetoja toivottiin olevan enemmän. Niin harjoittelua ennen, sen

aikana kuin harjoittelun jälkeen saatu ohjaus nähtiin kaikki hyvin tarpeellisina ja tärkeinä, mutta niissä painottuivat selvästi erilaiset asiat.

Harjoittelua ennen saadussa ohjauksessa nähtiin tärkeänä käytännön asioihin liittyvä ohjaus sekä omasta kohdemaasta saatu tieto. Joissakin tapauksissa olisi kaivattu enemmänkin tietoa harjoittelupaikasta. Esille nousivat myös ennakoitavat sekä aiemmin ulkomailla harjoittelunsa tehneiden opiskelijoiden kokemukset. Juuri nämä vaihdossa olleiden aikaisemmat kokemukset koettiin hyvin tärkeinä. Erityisesti samassa kohdemaassa harjoittelunsa tehneen kokemuksesta saatiin paljon hyötyä.

Harjoittelun aikana saatu ohjaus nähtiin selvästi riittämättömämpänä. Eniten kritiikkiä sai harjoittelupaikasta saatu ohjaus. Joissakin tapauksissa harjoittelunohjaajalta oli myös saatu riittävää ohjausta ja tukea. Mikäli harjoittelu oli sujunut ilman suurempia ongelmia tai huolia harjoittelun ohjauksesta ei myöskään kaivattu. Harjoittelupaikasta saatu ohjaus nähtiin erityisesti riittämättömänä silloin, kun kyseessä olivat harjoittelupaikan ensimmäiset harjoittelijat. Esille nousi myös harjoittelupaikan ohjaajan tietämys ja motivaatio ohjaukseen. Moni oli kokenut, että harjoittelunohjaaja harjoittelupaikassa oli hyvin tietämätön siitä, millaista ohjauksen tulisi olla eikä ohjaajalla myöskään aina ollut motivaatiota ohjata opiskelijoita.

Muilta kohdemaassa olleilta opiskelijoilta saatu vertaistuki koettiin hyvin arvokkaaksi. Tästä voimme päätellä kuinka tärkeää on lähteä kansainväliseen harjoitteluun niin, että kohdemaassa on myös muita suomalaisia ja erityisesti suomalaisia opiskelijoita. Myös yhteys Suomeen ja erityisesti ohjaajien tavoitettavuus nähtiin tarpeellisena. Yhteydenpito Suomeen koettiin melko toimivaksi. Työskenneltäessä vieraassa kulttuurissa ja ympäristössä harjoittelun aikana saatua ohjausta ja tukea pidetään erityisen tarpeellisena.

Harjoittelun jälkeisen ohjauksen riittävyys vaihteli vastaajan mukaan. Osa oli kokenut harjoittelun purun riittäväksi ja kertoi että ohjausta olisi saanut tarvittaessa. Vastauksissa mainittiin myös kaikkien huomioiminen ohjauksen saamisessa. Mikäli opiskelija saapui Suomeen harjoittelun purun jälkeen, järjestettiin

uusi purkutilaisuus, johon oli mahdollisuus hänenkin osallistua. Toisaalta nähtiin, että harjoittelun purkua ja loppureflektointia olisi voinut olla enemmänkin. Koettiin myös, että itsellä olisi ollut enemmän annettavaa tuleville opiskelijoille.

Harjoittelun ohjaukseen ja ennen kaikkea sen saatavuuteen olisi hyvä kiinnittää huomiota koko harjoitteluprosessin ajan. Vaikka kaikki eivät koekaan, että ohjausta tarvitsisi yhtään enempää, olisi kuitenkin hyvä huomioida myös opiskelijat, jotka tarvitsevat enemmän ja useammin ohjausta. Etenkin harjoittelun reflektointi nähdään hyvin tärkeänä ammatillisuuden ja sen kehittymisen kannalta. Myös aikaisempien kansainvälisessä harjoittelussa olleiden opiskelijoiden kokemuksiin pohjautuvaan tietoon voitaisiin panostaa. Ohjauksen on syytä olla myös hyvin monipuolista, jotta ohjaus palvelisi useampaa opiskelijaa. Vastauksistammekin käy ilmi, että vastaajat ovat kiinnittäneet eri asioihin huomiota ja ovat kokeneet saadun ohjauksen eri tavalla.

Opiskelijoiden kokemuksen perusteella voidaan miettiä myös sitä, kuinka suuri merkitys harjoittelupaikalla on opiskelijoiden ammatillisuuden kehittymisen kannalta. Tulisi miettiä sitä kuinka hyvin kyseinen harjoittelupaikka vastaa harjoittelun tavoitteisiin sekä sitä, kuinka hyvin harjoittelunohjaajat perehtyvät ohjaukseen. Olisiko tarpeellista antaa enemmän opastusta myös harjoittelupaikalle ja siellä toimiville ohjaajille? Harjoittelupaikkoja olisi lisäksi hyvä arvioida kriittisesti. Mikäli harjoittelupaikasta saatu ohjaus ei ole riittävää ja harjoittelupaikan motivaatiota ohjaukseen voidaan pitää kyseenalaisena, tulisi tällaisessa tilanteessa miettiä voidaanko kyseiseen paikkaan jatkossa lähettää opiskelijoita.

Harjoittelupaikat ovat monella tavalla erilaisia ja ne tuottavat myös erilaista osaamista. Näihin asioihin vaikuttavat niin kohdemaata, kulttuuria kuin harjoittelupaikkaa. Myös opiskelijan omilla valmiuksilla saattaa olla merkitystä. Näin ollen olisi hyvä miettiä sitä, mitä harjoittelulta odotetaan ja minkälainen harjoittelupaikka tähän sopisi parhaiten.

Tähän liittyen mietimme jatkossa selvitystä kansainvälisistä harjoittelupaikoista. Voitaisiin selvittää, minkälaista osaamista nämä harjoittelupaikat erityisesti tuottavat ja vaikuttaako tähän esimerkiksi kohdemaata jotenkin. Tämä voisi selkeyttää

harjoittelupaikan valintaa ja antaa myös kuvaa siitä mitä harjoittelulta tulisi odottaa. Uskomme, että kaikkialla tehdyt harjoittelut tuovat jonkinlaista osaamista opiskelijalle. Olkoon se sitten avarampaa maailmankuvaa, ihmisten arvostusta, erilaisuuden ymmärtämistä tai uusia työskentelytapoja, voidaan jonkinlaista ammatillista kasvua nähdä tapahtuvan näissä harjoitteluissa. Emme kuitenkaan voi suoranaisesti verrata kansainvälistä harjoittelua esimerkiksi Moninaisuus ja monikulttuurisuus -harjoitteluun ja sen tavoitteisiin. Tulisi tiedostaa mitä voimme kyseiseltä harjoittelulta odottaa ja minkälaista kehitystä kansainvälisessä harjoittelussa odotetaan tapahtuvan.

9.4 Oman työn reflektointi

Opinnäytetyöprosessi oli hyvin antoisa ja haasteita riitti. Varsinkin työn alkuvaiheen koimme haastavana. Oma kiinnostuksemme aiheeseen kuitenkin motivoi meitä löytämään ratkaisuja ja viemään prosessia eteenpäin haasteista huolimatta. Kun yhteistyökumppani ja työn aihe oli selvillä, piti tehdä työn rajaus ja miettiä sitä, mitä haluamme opinnäytetyössämme selvittää. Pitkän työstämisen ja yhteistyön jälkeen saimme työllemme selkeän rajauksen, josta työtä oli helppo jatkaa eteenpäin.

Tämän tyyppisen opinnäytetyön tekeminen oli kummallekin hyvin vierasta, joten emme aluksi tienneet mitä tulisi odottaa. Koko prosessi oli vaikea hahmottaa, eikä selkeää ollut se mitä kaikkea siihen sisältyy. Hyvän yhteistyön avulla kv. palveluiden kanssa ja opettajan tuen ansiosta saimme kuitenkin prosessia vietyä eteenpäin ja saimme selkeytettyä kuvaa siitä, mitä opinnäytetyöltämme odotettiin.

Työmme eteni tutkimussuunnitelman tekemisestä kyselyiden laatimiseen, niiden lähettämiseen eteenpäin ja lopuksi vastausten analysointiin ja opinnäytetyön kokoamiseen yhteen. Olimme varanneet työn tekemiseen rutkasti aikaa ja huomasimme, että se oli myös tarpeen. Oman työn prosessointi vaatii aikaa. Varsinkin kun aloimme analysoida vastauksia, huomasimme, että niiden työ-

täminen ei tapahdu päivässä. Vaadittiin aikaa ja etäisyyttä omaan työhön, jotta pystyimme työstämään saamiamme vastauksia ja niiden merkitystä.

Koko opinnäytetyöprosessin myötä pääsimme refleктоimaan myös omaa ammatillista kasvuamme. Pohdimme paljon omaa kokemustamme ja sitä, minkälainen vaikutus kansainvälisellä harjoittelulla on ollut omaan ammatilliseen kasvuamme. Peilasimme omaa kokemustamme vastaajien kokemuksiin. Löysimme paljon samankaltaisuuksia, mutta välillä huomasimme, että olimme itse kokeneet tiettyjä asioita hyvin erilaisina kuin vastaajat.

Prosessi kehitti myös yhteistyötaitojamme ja ajanhallintaamme. Opinnäytetyö vaati jonkinäköistä aikataulutusta, jossa on syytä jättää myös hieman pelivaraa. Aikataulussa olisi hyvä pysyä, mutta se ei aina ole vain itsestä kiinni. Aina tulee huomioida toinenkin osapuoli. Myöskään yhteistyö muiden tahojen kanssa ei aina suju oman aikataulun mukaan vaan vaatii joustamista. Meidän tuli sovittaa myös yhteiset aikataulumme ja tuli miettiä jonkinäköinen työnjako. Teimme paljon työtä yhdessä, mutta paljon piti työstää opinnäytetyötä myös erikseen. Koko prosessin aikana pystyimme hyvin sopimaan työn etenemisestä. Mikäli toisella oli esimerkiksi työkiireitä tai oli muuten estynyt tulemasta johonkin tapaamiseen, joka oli tärkeä opinnäytetyön kannalta, saimme asian aina sovittua niin, että asia tuli hoidettua. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen vaati paljon kärsivällisyyttä, joustamista, aikaa sekä yhteistyötä.

Opinnäytetyö kansainvälinen harjoittelu osana ammatillista kasvua oli hyvin ajankohtainen aihe niin yhteistyötahollemme kuin meillekin. Omasta harjoittelustamme ulkomailla ei ole kovinkaan pitkä aika ja edelleen harjoittelua ja kokemusta työstää mielessään. Tulevaa työelämääkin ajatellen, tämän myötä osaa varmasti paljon paremmin nähdä oman kansainvälisen kokemuksen merkityksen omassa työssään.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoululaki 2003 /351, 9.5.2003. Viitattu 4.3.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>.
- CIMO i.a. Mikä on CIMO. Viitattu 4.3.2014. http://www.cimo.fi/mika_on_cimo.
- Dervin, Fred & Keihäs, Laura 2013. Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen. Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Diakonia-ammattikorkeakoulun arvot ja strategia i.a. Viitattu 19.3.2014 <http://www.diak.fi/mikadiak/Arvot/Sivut/default.aspx>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen toiminta i.a. Viitattu 5.3.2014. <http://www.diak.fi/mikadiak/Kansainvalinentoiminta/Sivut/default.aspx>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulun harjoittelu i.a. Viitattu 5.3.2014. <http://www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Sivut/default.aspx>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälinen harjoittelu i.a. Viitattu 5.3.2014. <http://www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Sivut/default.aspx>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma 2010. Sosiaalialan koulutusohjelma. Moninaisuus ja monikulttuurisuus harjoittelu.
- Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Helsinki: Kansanvalistusseura. 26-49.
- Garam, Irma 2005. Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä - Työnantajien näkemyksiä ulkomailla opiskelun ja harjoittelun merkityksestä. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO.
- Garam, Irma 2012. Fakta 1A/ 2012: Kansainvälisyys osana korkeakouluopintoja. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO.
- Garam, Irma 2013. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2012 – Tietoa ja tilastoja –raportti. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO.
- Gloaalikasvatus i.a. Viitattu 20.3.2014. <http://www.gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus>.

- Globaali sosiaalityö 2002. Globaali sosiaalityö Ry. Viitattu 19.3.2014.
<http://globaalisosiaalityo.org/Etusivu.php>.
- Healy, Lynne M. 2001. International Social Work: Professional Action in an Interdependent World. New York: Oxford University Press.
- Healy, Lynne M. & Rosemary J. Link (toim.) 2012. International Social Work: Human Rights, Development, and the Global Profession. New York: Oxford University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- IFSW & IASSW 2000. IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000. Viitattu 19.3.2014.
http://www.talentia.fi/files/251/Sosiaalityon_maaritelma.pdf.
- Janhonen, Sirpa & Vanhanen-Nuutinen, Liisa (toim.) 2005. Kohti Asiantuntijuutta – Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Jokikokko, Katri 2002. Interkulttuurinen kompetenssi apuna kulttuurien kohdassa. Teoksessa Rauni Räsänen; Katri Jokikokko; Maria-Liisa Järvelä & Tanja Lamminmäki-Kärkkäinen (toim.) Interkulttuurinen opettajankoulutus – Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. Oulu: Oulun yliopisto. 85-95.
- Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty i.a. Sosionomin opas. Helsinki: Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty.
<http://www.suomensosionomit.fi/@Bin/165978/Sosionominopas.pdf>
- Kananoja, Aulikki; Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) 2011. Sosiaalityön Käsikirja. 3. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma.
- Kansainvälinen diakonia i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 5.10.2014.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/0C946A471186497DC2256FEA003E9FA5?OpenDocument&lang=FI>.
- Kolkka, Marjo; Mantela, Jaana; Holopainen, Anne; Louhela, Juhani; Packalén & Kaisvu, Terhi 2009. Yhteiskunnallinen osaaminen – Haaste ja tehtävä. Helsinki: Kirjapaja.
- Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015. Opetusministeriön julkaisu.

- Laiho, Elina 2013. Ulkomaanvaihdon vaikutus ammatti-identiteettiin. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Laki kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskukselta CIMOsta 2008/951, 19.12.2008. Viitattu 4.3.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080951>.
- Lindh, Kirsti & Korhonen, Vesa 2010. Youth values and value changes from cultural and transnational perspectives. Teoksessa Vesa Korhonen (toim.) Cross-cultural Lifelong Learning. Tampere: Tampereen Yliopisto. 135-166.
- Lyons, Karen; Manion, Kathleen & Carlsen, Mary 2006. International perspectives on social work: Global conditions and local practice. New York: Palgrave Macmillan.
- Mäntylä, Ritva 2007. Ammatillinen kasvu ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Seppo Saari & Tapio Varis (toim.) Ammatillinen kasvu. Hämeenlinna: Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. 92-102.
- Niemelä, Pauli 2011. Sosiaalityö hyvinvointietiikan toteuttajana. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.13-43.
- Nyström, Saija 2004. Uralla eteenpäin – kansainvälinen harjoittelu asiantuntijaksi kehittymisen ja työllistymisen näkökulmista. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO.
- Painilainen, Salla 2014. Tie Afrikan kautta sosionomiksi; Kansainvälinen vaihto osana ammatillista kasvua. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Payne, Malcolm & Askeland, Gurid Aga 2008. Globalization and International Social Work: Postmodern Change and Challenge. Ashgate.
- Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kansainvälisyys i.a. Käsitteitä ja teoriaa. Opetushallitus. Viitattu 6.3.2014.
<http://www.polkka.info/kasitteet.html>.
- Piilotettu osaaminen 2013. Demos Helsinki.
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/28224_Piilotettu_osaaminen_raportti_valmis_paivitetty092013.pdf. Viitattu 6.3.2014.
- Pitkänen, Pirkko (toim.) 2011. Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Raunio, Kyösti 2009. Olennainen Sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Raunio, Mika; Säävälä, Minna; Hammar-Suutari, Sari & Pitkänen, Pirkko 2011. Monikulttuurisuus ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen areenat. Teoksessa Pirkko Pitkänen (toim.) Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Osuuskunta vastapaino. 17-50.

Sainola-Rodriguez, Kirsti 2009. Transnationaalinen osaaminen – Uusi terveydenhuoltohenkilöstön osaamisvaatimus. Kuopion Yliopisto. Terveystalouden ja –talouden laitos. Väitöskirja.

Sainola-Rodriguez, Kirsti 2011. Transnationaalinen osaaminen – uusi terveydenhuoltohenkilöstön osaamisvaatimus. Teoksessa Metsänen, Riitta & Matinheikki-Kokko, Kaija (toim.) Lokaaleja ja globaaleja kohtaamisia sosiaali- ja terveysalalla. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 35-41.

Sakasti i.a. Seurakuntatyö. Viitattu 20.3.2014.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=ContentC51B4>.

Silfverhuth, Olli-Pekka 2005. Kansainvälisyys on kirkossa. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 147-155.

Sosiaalialan ydinosamiskuvaukset 2010. Ajankohtaiset kompetenssi- ja ydinosamiskuvaukset: Sosiaaliala. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.10.2014.
<http://www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Sivut/default.aspx>.

Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007, Opetusministeriön työryhmämuitioita ja selvityksiä 2007:43.

Suomen ekumeeninen neuvosto i.a. Uskot – Resa. Viitattu 19.3.2014.
http://www.ekumenia.fi/uskontojen_kohtaaminen/?session=34315011.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvot i.a. Viitattu 19.3.2014.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/C22570AA0069ECDDC22574720038F229?openDocument&lang=FI>.

Tarvainen, Johanna 2009. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Torvinen, Niko 2010. Sosionomiopiskelijoiden oppimiskokemuksia ulkomaan työharjoittelussa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uskontodialogi i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 10.10.2014.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/83DD98419AA327F7C2256FEA00378308?OpenDocument&lang=FI>.

Virkama, Anna 2010. From Othering to Understanding: Perceiving 'Culture' in Intercultural Communication, Education and Learning. Teoksessa Vesa Korhonen (toim.) Cross-cultural Lifelong Learning. Tampere: Tampereen Yliopisto. 39-60.

LIITE 1. KYSELYLOMAKE

Kyselylomake

1 Tutkinto

- a. sosionomi
- b. sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaaja
- c. sosionomi – diakoni

2. Milloin olit kansainvälisessä harjoittelussa?

3. Missä suoritit kansainvälisen harjoittelusi (maa, kaupunki ja harjoitteluorganisaatio)?

4. Miten kansainvälinen harjoittelu on vaikuttanut ammatilliseen kasvuusi?

5. Millainen vaikutus kv. harjoittelulla on ollut arvoihisi?

6. Entä käsityksiisi eri uskonnoista?

7. Miten olet pystynyt hyödyntämään kansainvälisessä harjoittelussa saamiasi kokemuksia työssäsi?

8. Kuinka tärkeänä näet kansainvälisyyden ja kansainvälisen kokemuksen omassa työssäsi?

9. Millaista ohjausta sait

- a. Ennen harjoittelua
- b. Harjoittelun aikana
- c. Harjoittelun jälkeen

arvioi lyhyesti ohjauksen riittävyyttä

10. Mitä muuta haluaisit sanoa?